

ŠKODA AUTO VYSOKÁ ŠKOLA, O.P.S.

Studijní program: N 62 08 N-EM Ekonomika a management

Studijní obor: N-EM-GPFR Globální podnikání a finanční řízení podniku

Rozšiřující se islámské finančnictví a bankovníctví mimo islámský svět

Bc. Martin BURKOŇ

Vedoucí práce: doc. Ing. Tomáš Krabec, Ph.D., MBA

Tento list vyjměte a nahradte zadáním diplomové práce

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury pod odborným vedením vedoucího práce.

Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná a v práci jsem neporušil(a) autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským).

V Mladé Boleslavi dne 5.1.2018

Děkuji doc. Ing. Tomáši Krabcovi, Ph.D., MBA za odborné vedení diplomové práce, poskytování cenných rad a informačních materiálů.

Obsah

Seznam použitých zkratk a symbolů.....	7
Úvod	8
1 Charakteristika a pojetí islámského práva.....	10
1.1 Rozsah a působnost islámského práva Šarīca.....	11
1.2 Historie a vývoj islámského práva.....	12
1.3 Prameny islámského práva	15
1.4 Fiqh.....	17
1.5 Fatwy	18
1.6 Normy islámského práva	20
1.7 Islámské právní školy	21
2 Historie islámského finančnictví a bankovníctví	22
3 Základní principy islámských financí a finančních služeb.....	27
3.1 Zakázané transakce v islámských financích a obchodování	28
3.2 Zákaz ribá.....	30
3.3 Zákaz ribá al-qarud.....	31
3.4 Zákaz ribá al-buyu	32
3.5 Zákaz nejistých a riskantních operací (gharar)	33
3.6 Zákaz spekulativních transakcí (maisir).....	35
3.7 Sdílení zisku a rizika ztráty	35
3.8 Investování pouze do povolených oblastí	36
3.9 Povolené produkty Halal.....	36

4	Produkty islámského bankovníctví	38
4.1	<i>Mudáraba</i>	38
4.2	<i>Mušáraka</i>	40
4.3	<i>Murábaha</i>	43
4.4	<i>Ijarah</i>	46
4.5	<i>Islámské hypotéky</i>	47
4.6	<i>Qard hasan</i>	48
4.7	<i>Sukúk</i>	49
4.8	<i>Istisna a salam</i>	49
4.9	<i>Islámské pojištění - Takaful</i>	49
5	Islámské účetní standardy.....	51
5.1	<i>Povinné účetní výkazy islámských bank k datu účetní závěrky</i>	56
6	Islámské finance v globálním finančním systému	59
7	Islámské finance na území Evropy.....	62
7.1	<i>Islámské finance ve Francii</i>	64
7.2	<i>Islámské finance v Německu</i>	66
7.3	<i>Islámské finance ve Velké Británii</i>	67
8	Islámské finance na území islámu	69
8.1	<i>Islámské finance kolem Perského zálivu</i>	69
8.2	<i>Islámské finance v Malajsii</i>	72
8.3	<i>Islámské finance v Turecku</i>	73
9	Porovnání islámského a konvenčního finančního systému.....	74
	Závěr	77
	Seznam literatury.....	79
	Seznam obrázků a tabulek	85
	Seznam příloh.....	86

Seznam použitých zkratek a symbolů

AAOIFI The Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions

Úvod

V důsledku nedávné migrační krize a dalších faktorů na území Evropy se populace muslimů začíná neustále rozšiřovat. Evropská unie se snaží regulovat přítok uprchlíků na území Evropy různými opatřeními. Některé členské státy Evropské unie dokonce upravují svoji legislativu, aby omezily zvyšující se podíl muslimů v jejich zemi. Pokud se muslimům podaří získat azyl v určité zemi nebo se do dané země legálně nastěhují, tak musí jednak dodržovat své náboženské povinnosti, ale zároveň legislativu a zákony dané země. Někteří muslimové však nežadají o azyl, ale určitá část muslimů přichází do Evropy či jiných kontinentů za účelem zaměstnání. Muslimové musí dodržovat přísná náboženská pravidla určená Koránem a dalšími pravidly islámského práva, která jsou pro ně závazná i mimo území islámu. Islámským státem se rozumí země, kde jsou zákony a legislativa tvořeny převážně podle islámského práva Šarī'a. Pokud muslimové žijí mimo území islámu, tak by měli rovněž dodržovat pravidla islámského finančnictví a bankovníctví. Legislativa a zákony určitých zemí na území Evropy se více či méně přibližují islámskému právu Šarī'a. Muslimové vyhledávají země, které se svojí legislativou a zákony nejvíce přibližují islámskému právu Šarī'a a zajímají se o specifické islámské finančnictví.

První kapitola diplomové práce se zabývá charakteristikou a pojetím islámského práva Šarī'a. V kapitole je vysvětleno, co znamená pojem Šarī'a, a jak je možné islámské právo v čase upravovat. Kapitola se zaměřuje na historii a celkový vývoj islámského práva od počátků vzniku až po současnost. Další část se věnuje pramenům islámského práva a základním principům islámského náboženství, které musí věřící dodržovat. Závěr kapitoly se soustředí na islámské právní školy.

Druhá kapitola vysvětluje celkový vývoj konvenčního finančnictví a bankovníctví, kde jsou vysvětleny jednotlivé milníky v konvenčním bankovníctví a finančnictví a dále se pozornost zaměřuje na historický vývoj islámského finančnictví a bankovníctví. V kapitole jsou definovány organizace a konference, které se zasloužily o vznik islámského finančnictví a bankovníctví.

Třetí kapitola diplomové práce se soustředí na základní principy islámských financí a finančních služeb, a jsou zde charakterizovány zakázané transakce islámských financí a obchodování. Kapitola popisuje základní principy islámských financí jako je zákaz ribá, zákaz nejistých a riskantních operací a zákaz spekulativních operací. Dále je v kapitole vysvětlen důležitý princip „sdílení zisku a rizika ztráty“, který je velice důležitý pro pochopení odlišnosti konvenčního finančního systému s islámským finančním systémem. Kapitola popisuje investování pouze do povolených oblastí a ukazuje možnosti investování do povolených produktů Halal, které se mohou stát dobrou příležitostí pro určité podnikatele.

Další část diplomové práce se zabývá charakteristikou jednotlivých produktů islámského bankovníctví a finančnictví a ukazuje jaké jsou v nich rozdíly, v porovnání s konvenčním finančním systémem.

Islámské finančnictví a bankovníctví má určitá specifika daná islámským právem Šarī'a, a proto je nutné, aby veškeré islámské účetní jednotky měly vlastní účetní standardy. Islámské účetní jednotky mohou samozřejmě vykazovat své účetnictví i podle konvenčních účetních standardů, ale pro lepší informace o účetní jednotce využívají islámské účetní standardy.

Praktická část diplomové práce se zabývá islámskými financemi v globálním finančním systému a popisuje současný vývoj islámských financí a možné způsoby, jak se pravděpodobně budou islámské finance vyvíjet do budoucna. Další část praktické části diplomové práce porovnává islámské finance na území Evropy s islámským finančním systémem na území islámu a snaží se vysvětlit, jak fungují islámské bankovní instituce na území islámu a na území Evropy. Závěr praktické části charakterizuje hlavní rozdíly islámského a konvenčního finančního systému.

1 Charakteristika a pojetí islámského práva

Na právo se můžeme dívat třemi způsoby. První způsob je systém právních norem seslaných Bohem. Druhá možnost spatřuje právní normy vytvořené pomocí společenských smluv cestou demokracie, ve které je právo výsledkem suverenity lidu a třetí pojetí vidí počátky práva v pravomoci hlavy státu jako jediného panovníka, jehož moc je prohlašována svěřením od Boha, právem pocházejícím z dědičnosti, zvolením určitým orgánem, skupinou lidí nebo přímo lidem (Filip, J., Svatoň, J., Zimek, J., 1997).

Islámské právo (Šarī'a) se řadí do skupiny právních norem sepsaných Bohem, kterými se musí každý muslim řídit, chce-li řádně vykonávat své náboženské povinnosti a poslání. Právo šarī'a svoji platnost a uznání dedukuje od svého božského původu není tedy ovlivněno jakoukoli autoritou pozemského zákonodárce nebo jednotlivce (Kötz, H.; Zweigert, K., 2002). Islámské právo je současně s Koránem definováno jako věčné a nestvořené (Kropáček, 2002). Islámské právo je zároveň neměnné a není možné ho změnit, protože se jedná o právo vytvořené Bohem (Kötz, H.; Zweigert, K., 2002). V západním pojetí je právo tvořeno zákonodárcem (např. panovník, skupina lidí), který samostaně či prostřednictvím svých zástupců vytváří nové zákony a vyhlášky. V těchto zemích je právo „závislé na historickém vývoji, měnících se potřebách a přáních společnosti a i morální a etické normy vtělované do právního řádu podléhají změnám etického a morálního povědomí společnosti. Pomineme-li doktrínu nadřazenosti přirozeného práva právu pozitivnímu a princip nezadatelnosti, nezcizitelnosti, nepromlčitelnosti a nezrušitelnosti základních práv a svobod, lze prakticky cokoliv v právním řádu podrobovat změnám“ (Potměšil, 2012, s. 12) Naproti tomu dle islámské věrouky bylo islámské právo dáno lidstvu jednou a navždy. Všichni muslimové se musí přizpůsobit islámskému právu a nemají nárok vymýšlet své vlastní zákony dle potřeb jejich současného života. Islámská právní teorie souhlasí s tím, že islámské právo nebylo na počátku sesláno Bohem ve srozumitelné, dostupné a uspořádané formě. Bylo nutné, aby islámští právníci vytvořili srozumitelný systém islámských právních norem, které mohou být v praxi použity. Úsilí islámských právníků, které trvalo několik staletí směřovalo k lepšímu výkladu, poznání a vymezení již

existujícího islámského práva (Potměšil, 2012) V okamžiku, kdy původní islámští právníci vytvořili alespoň základní teoretický koncept islámského práva, bylo úsilí o pozdější rozvoj islámského práva zamítáno, protože jednou vyřešené otázky se souhlasem islámských autorit není možné v budoucnosti zpochybňovat. Islámské právo je poté zasaženo rigiditou a tradicionalismem (Schacht, 1982).

1.1 Rozsah a působnost islámského práva Šarī'a

Název islámského práva „šarī'a“ znamená cestu ke zdroji vody či vyšlapané pěšiny, které se musí muslimové držet. V náboženském slovníku islámu znamená pojem „šarī'a“ smysl cesty, která je zaručena jistotou a bezpečím (Křikavová a kol., 2002). Každý muslim by měl od narození následovat tuto cestu, v záležitostech soukromých i veřejných, protože je seslána samotným Bohem. V komparaci se západním systémem práva, které definuje pouze vztahy mezi lidmi, se islámské právo šarī'a koncentruje také na spojitost vůči Bohu. Vztah člověka a jeho **povinnosti vůči Bohu** jsou definovány v islámském právu v části „**ibādāt**“. Islámské právo stejně jako západní systém řeší **vztah člověka k člověku a zároveň ke společnosti**, který je vymezen v pasáži „**mu'āmalāt**“, kde jsou řešeny otázky práva majetkového, rodinného, dědického apod. Specifickou částí islámského práva je **trestní právo** - „**uqūbāt**“, jež vymezuje zakázané a nedoporučené jednání a za jejich porušení uděluje „**uqūbāt**“ sankce (Mendel, 1997). Islámské právo Šarī'a je právním systémem určitých nařízení a předpisů sepsaných Bohem, které sahají do každodenních činností všech věřících. V porovnání s konvenčním právním systémem, ve kterém není až tolik řešeno soukromí člověka, islámské právo Šarī'a se naopak velmi podrobně soustřeďuje na normativní úpravy všech částí lidského chování do velmi přesných podrobností (islámské právní spisy patří mezi nejvíce rozsáhlé). Účelem normativních úprav lidského chování je přiblížit se co nejvíce porozumění každého lidského činu s Boží vůlí (Potměšil, 2012).

Muslimové současně chtějí, aby islámské právo bylo závazné pro všechny věřící, kteří se hlásí k islámskému náboženství a nehledělo se příliš na to, jestli žijí na jiném území, na kterém není hlavním náboženstvím islám (Drgonec, 1991). V případě, že jsou nemuslimové určitým způsobem podřízeni islámské moci (např. křesťané a

Židé) platí pro ně speciální právní normy jako je předpis upravující placení daně z hlavy (*ğizja*), daň z půdy (*charāğ*) jako náhrada za náboženskou daň (*zakāt*), kterou musí všichni muslimové platit. V některých případech jsou nemuslimové podřízeni jurisdikci rabínských či církevních tribunálů, hlavně v sekcích soukromého práva (Coulson, 1984). Pokud nastane rozpor mezi muslimy a nemuslimy, lze použít speciální normy islámského práva, které mají podobu konvenčního mezinárodního práva. Jestliže se jedinec rozhodne vyznávat islámské náboženství, začnou se na něj okamžitě vztahovat veškeré povinnosti související s islámským právem (Denny, 1999). V islámském právu platí, jestliže se muslim dopustí trestné činnosti mimo území islámského státu, tak není možné ho stíhat za spáchání trestného činu. V případě, že muslim spáchá trestný čin na území islámského státu a následně z této země zmizí a po určité době se vrátí zpět, může být trestně stíhán. Stejně pravidlo platí pro nemuslima, který udělá trestný čin na území islámského státu. Musí se řídit islámským právem, ale v zahraničí ho není možné potrestat. Islámské právo Šarī'a je platné a vymahatelné pouze na území islámského státu (Schacht, 1982).

Odlišný pohled na islámské právo Šarī'a mají sunnitě a šíité. Sunnitě představují převážnou většinu islámu přibližně 75% a šíité zbývající část. Nejvíce Šíitů žije v Íránu, Ázerbájdžánu, Bahrajnu a Iráku. Sunnitě však mají rozdílné názory na jednotlivé právní školy – madhaby a řešení určitých njasností v islámském právu.

1.2 Historie a vývoj islámského práva

V období před islámem neexistovalo žádné psané právo, ale převládající roli mělo právo zvykové, které bylo vždy předáváno následujícím generacím. V té době nemělo zvykové právo žádnou psanou podobu ani nijak nesouviselo se zjevením Boha. Zvykové právo bylo opřeno pouze o vědomosti a moudrost uznávaných autorit a praotců, kteří postupně předávali své zkušenosti následujícím generacím. Jestliže nastal rozpor, který nebyl v souladu se zvykovým právem, tak tato osoba nebyla odpovědná Bohu, ale pouze svému kmeni či svým předkům. V době před islámem neměli lidé vůbec ponětí o námi známé moci zákonodárné, výkonné či soudní (Potměšil, 2012). Problémy mezi kmeny byly řešeny pomocí zbraní a různých spojeneckých dohod. Pokud nastalo loupežnické přepadení na kmen, se

kterým nebyla sepsána spojenecká dohoda, tak se tento útok nepovažoval za nic nekorektního (Pelikán, 1997). Spory, které nastaly uvnitř kmene byly řešeny arbitráží. Arbitrem se ve většině případů stával člověk, který byl nějakým způsobem ve spojení s nadpřirozenými silami, což mohl být věštec nebo kněz (Coulson, 1984).

Z výše uvedeného postupného rozvíjení zvykového práva na území islámu lze očekávat, že námi známá oblast obchodního práva byla postupem času vytvářena ve městě Mekka, které je známé svou poutní historií. Dalším příkladem může být zemědělské město Medína rovněž ze Saúdské Arábie, kde vznikly základy práva o vlastnictví půdy (Coulson, 1984). Oblast trestního práva byla založena na institutu „krevní msty“, což mělo být varováním proti zabíjení členů cizích kmenů. Přestupky, které měli vlastnost soukromé žaloby záležely pouze na poškozeném nebo příslušnících jeho kmene, jestli bude požadována náprava (Potměšil, 2012). Určitá svoboda existovala v oblasti rodinného práva, které upravovalo vztahy mezi soužitím muže a ženy. V té době byla povolena polygamie a rovněž soužití s konkubínami. Muž mohl mít několik manželek najednou a zakoupené konkubíny měly vlastnost poddaných žen, které měly sloužit muži nebo byly pořízeny za účelem rození potomků. Rovněž byla povolena polyandrie, což znamenalo, že žena mohla mít více manželů (Pelikán, 1997). Oblast „občanského práva“ upravovala oblíbené riskantní hry a **půjčování peněz na úrok**. Islámské právo později některé vztahy a způsoby obchodování zakazuje nebo nějakým způsobem upravuje (Potměšil, 2012).

Obr. 1 Prorok Muhammad

Zdroj: <https://img.cncenter.cz/img/3/full/2231298-img-mohamed-v0.jpg?v=0>

Později se do tohoto období roku 570 n. l. narodil Muhammad, který patřil do kmene Qurajšovců z rodu Hášimovců. Mladý Muhammad měl velmi těžké dětství, protože mu ještě před jeho narozením umřel otec a matka mu zemřela, když mu bylo pouhých šest let. Muhammad se živil jako pastevec a byl vychováván svým dědečkem a po dědečkově smrti svým strýcem. Již v dětství Muhammada se začal rozvíjet jeho talent sociálního citění a ochota pomáhat slabším, vdovám a sirotkům. Velký převrat v jeho životě nastal, když se mu podařilo sehnat zaměstnání u bohaté obchodnice, o patnáct let starší vdovy Chadídži. Muhammad si uvědomil, že potřebuje pro svůj život určité hmotné zabezpečení, a proto si ve svých pětadvaceti letech vzal za ženu Chadídžu. Život s Chadídžou byl pro Muhammada velmi prospěšný, protože mu umožnila prostor pro zbožné rozjímání (Potměšil, 2012). Muhammad se velmi obával možnosti styku s křesťany a Židy, a proto později získává představy o jediném transcendentním Bohu, o náboženských představách a svatých knihách. Muhammad se snažil přesvědčit pohanské Araby k monoteismu a vytvořit jim stejnou knihu zjevení, kterou v té době již Židé a křesťané vlastnili. Po určité době kolem roku 622 n. l. je Muhammad nucen uprchnout do obce Jatrib, protože mu hrozilo zavraždění. V obci Jatrib je Muhammadovi nabídnuta funkce rozhodce mezi rozzlobenými kmeny. Rok 622 n. l. se zároveň stal počátkem islámského letopočtu, který se v literatuře značí symbolem A. H. (anno hegirae). Muhammad požaduje, aby ho všichni považovali za Proroka a Posla Božího, a proto s Muhammadem podepisují jatribské kmeny smlouvu, ve které souhlasí s přijetím islámu a respektováním Muhammada jako náboženského a zároveň politického vůdce s mocí zákonodárnou, výkonnou a soudní. Obec Jatrib byla později změněna na „město Prorokovo“ – Medína. Muhammad začíná mít obrovský vliv a k Medíně se přidávají další arabské kmeny a na závěr podepisuje s Prorokem Muhammadem smlouvu i město Mekka, takže před smrtí (v roce 632 n. l.) Muhammada je přijat islám skoro po celé Saúdské Arábii (Potměšil, 2012). Cílem Muhammada nebylo vytvořit zcela nový právní řád, ale Muhammad souhlasil s předchozím zvykovým právem, jen některé části upravil nebo je úplně zakázal. Rodinné právo upravil tak, že muž může mít maximálně čtyři manželky. Vytvořil jakousi lhůtu pro rozvod, ve které mohou manželé změnit svůj názor (Coulson, 1984). V dědickém právu se Muhammadovi podařilo prosadit fixní dědický podíl, kdy ženy v minulosti neměly nárok na žádné dědictví a zasloužil se zároveň o zlepšení postavení žen ve společnosti. Prorok Muhammad byl zásadně proti hazardním hrám a půjčování

peněz na úrok. Věškeré upravy, které Muhammad vytvořil během svého života byly spíše doporučením a morální povinností. Trestní právo upravil Muhammad tak, že zakázal „krevní mstu“, kterou umezil na právo pozůstalých zabít provinilce nebo požadovat odškodnění. Civilním přestupkem je nadále přisvojení si cizí věci nebo únos svobodného jedince. Další změny se týkají náboženského charakteru zejména modliteb, půstu, almužny a poutě do Mekky. Stravování rozdělil na čisté a nečisté potraviny a ženám přikázal zahalovat se. Koránská „legislativa“ je spíše doporučením a souborem určitých zásad, kde ve většině případů není jasné, jaké sankce mají být uděleny v případě porušení (Potměšil, 2012).

1.3 Prameny islámského práva

Islámské právo pramení z několika zdrojů. Do **primárních pramenů** islámského práva se řadí **Korán a sunna**. Korán je vnímán všemi muslimy a jednotlivci, kteří věří v islámské náboženství jako nejdůležitější posvátná kniha jejich života. Posvátná kniha (Korán) všech muslimů je rozdělena do celkem 114 kapitol, kterým se říká súry. V Koránu jsou kapitoly (súry) různě rozsáhlé, nejkratší kapitola je sepsána pouhými třemi verši a nejdelší kapitola (Al Baqara) má celkem 286 veršů. Pro lepší orientaci má každá súra svůj název a číselné značení. U každé súry je napsána tzv. basmala (Ve jménu Boha milosrdného, slitovaného). Říká se, že tato závěrečná věta sloužila jako dělítko jednotlivých súr v dobách života Proroka Muhammada. Zajímavostí je, že všechny kapitoly (súry) jsou odděleny basmalou kromě deváté súry, která byla v minulosti spojena s osmou kapitolou a následně byla rozdělena. Věřící islámského náboženství naleznou v Koránu celkem 6236 veršů, kterým se říká áje. Pro lepší orientaci v Koránu bylo vytvořeno značení jednotlivých kapitol a veršů. V Koránu se nejprve říká číslo kapitoly (súry) a po dvojtečce číslo verše (áji). V různé islámské literatuře lze nalézt např. citaci 5:45, což v Koránu vyjadřuje pátou kapitolu (súru) a 45 verš (áji). Všichni věřící islámu jsou přesvědčeni, že Korán nebyl Bohem seslán v jeden okamžik, ale byl seslán věřícím postupně. V koránu jsou kapitoly (súry) rozděleny dle období, kdy je měl Bůh zjevit věřícím, proto jsou v Koránu súry z období mekkánského a medínského. Kapitoly patřící do období mekkánského jsou ještě rozděleny do třech období, ale období medínské se dále nerozčleňuje. Kapitoly (súry), které se řadí do prvního období mekkánského jsou nejméně rozsáhlé, ale jsou více rytmičké. Mezi těmito kapitolami se vyskytuje súra Al Fátíha, což je první kapitola v Koránu a je

charakterizovaná jako Otevíratelka knihy a rovněž krátké súry na závěr Koránu (např. 74, 96, 111, 112 atd.). Kapitoly z druhého mekkánského období se jeví spíše jako více stylisticky rozvinuté, které dávají najevo motiv daného období, hlavně v popisu vyjímečnosti Boha. Do posledního mekkánského období patří celkem 22 kapitol, které určitým způsobem více popisují kapitoly druhého období a zároveň navazují na medínské období. Kapitoly zařazené do medínského období reagují na odlišný stav ve městě Mekka. Do části medínského období je zařazena nejdelší kapitola z Koránu Al Baqara, která obsahuje nejvíce veršů z celého Koránu a je zároveň považována za stavební kameny islámských financí. V Koránu je mnoho veršů, ale po 200 z nich má povahu normativní formy (Hrdličková, 2013). Jako ukázkou normativního verše lze uvést verš číslo 282 z druhé súry: „*Vy, kteří věříte, dáváte-li úvěr dlužníkovi na lhůtu stanovenou, запиště to! Nechť píšeš to mezi vámi sepiše spravedlivě, nechť žádný píšeš to neodmítne napsat tak, jak jej tomu Bůh naučil a nechť zapisuje, zatímco mu bude dlužník diktovat a nechť se bojí Boha, Pána svého a ničeho z dluhu neubere! A jestliže dlužník je choromyslný či slabý nebo nemůže sám diktovat, nechť diktuje jeho poručník, a to spravedlivě. A žádejte svědectví dvou svědků z mužů vašich... a nechť se svědkové nezdráhají, jsou-li přizváni. Nezanedbávejte zapsat dluh, ať již je malý či velký, až do lhůty jeho. A toto je u Boha spravedlivější a přímější pro svědectví a jistější pro potlačení pochybností, pokud se ovšem nejedná o přímý obchod mezi vámi, tehdy není pro vás hříchem, jestliže to nezapišete. A berte svědky, jestliže mezi sebou obchodujete, avšak neubližujete ani pisaři, ani svědkovi. Jestliže tak učiníte, je to hanebnost. A bojte se Boha, vždyť Bůh vás věru učí a ví o všech věcech.*“ (Hrdličková, 2013, s. 22). První část uvedeného verše hovoří o provádění operací, které se týkají budoucích plateb peněz, otázek bezpečného půjčování peněz a kdy se doporučuje mít písemný doklad. Druhá část říká, když dojde k uhrazení platby a zboží současně, tak se nevyžaduje písemný doklad. Zajímavé jsou i některé hadísy např. „*Prodává-li se datlová palma až poté, co již byla opylena, potom plody náleží prodávajícímu, opak je možný pouze tehdy, pokud kupující požaduje, aby plody náležely jemu, a prodávající s tímto souhlasí.*“ (Hrdličková, 2013, s. 23). V tomto hadíse je zřetelně vidět, že je velice důležité si před každým obchodem jasně určit podmínky, které prodávající a kupující požadují, jinak se může stát, že kupující bude muset odevzdávat plody ze svého majetku. Pro správný výklad Koránu je zároveň důležité, aby při psaní textu se vzal v úvahu i celý kontext všech ustanovení a časové období,

ve kterém byl určitý verš seslán Bohem. Původním jazykem Koránu byla arabština, ale postupem času se začal Korán překládat do několika světových jazyků a nastal problém, že každý překlad se začínal mírně lišit od originálu (Doi, 1997)

Druhým primárním pramenem islámského práva je **sunna** neboli **hadísy**, které jsou výsledkem práce Proroka Muhammada. Prorok Muhammad se těmito sbírkami příběhů snažil o lepší pochopení koránských veršů a ukázat jejich možné použití ve všedním životě. Příběhy Proroka Muhammada byly vyhledávány několik let a islámští učenci je později začali členit podle oblastí, kterými se zabývají, ale také podle spolehlivosti a hodnoty, která byla posuzována na základě počtu vypravěčů. Kvalita hadísů se měřila tak, jestli vypravěči interpretovali hadís podle smyslu či doslova. V případě, že byl hadís vykládán dle smyslu, tak byl většinou prohlášen za nevhodný. Mezi nejznámější sbírky islámských hadísů se řadí sbírka Al Bucharí (imám Muhammad Ibn Ismáil Ismáil al-Bucharí), sbírka imáma Ahmada Hanbala, imáma Muslim ibn Hadžádže al-Qušajriho (Sahín Muslim), imáma Abú Dáwúda, imáma Abú Tirmidhiho. Hádísy, které byly posouzeny za kvalitně zpracované se značí jako hadísy qudsí, což v překladu znamená posvátný a čistý. Hádísy v minulosti přispívaly k základním pravidlům chování, protože v nich jsou naznačeny i předpokládané sankce v případě nesouladu. Muhammadovy sbírky hadísů pomohly rozvoji islámského práva (Doi, 1997).

Mezi **sekundárními prameny islámského práva** řadíme Idžmá (shodné vyjádření autorit), Qijás (analogie), Istihván (pomocná metoda), Istihván (dedukce), Istisláh (veřejný zájem) a Urf (zvyklosti). Šíitská jurisprudencí užívá Aql (vlastní úvahy) místo qijás (užívané sunnitskou jurisprudencí). Je důležité zmínit, že pro všechny islámské školy je primárním pramenem islámského práva Korán a sunna. Různé odlišnosti se vyskytují v sekundárních pramenech islámského práva, protože každá islámská právní škola prosazuje něco jiného (Doi, 1997).

1.4 Fiqh

V porovnání s právem šarīʿa, které je sesláno Bohem, je fiqh islámská právní věda zabývající se znalostmi, vědomostmi a porozuměním práva šarīʿa. Fiqh je výsledkem práce právníků zaměřujících se na právo šarīʿa. Islámští právníci, kteří

pracují na fiqh se snaží správně vyložit právo šari'ca ostatním jedincům, kteří si nejsou jisti vlastní interpretací práva šari'ca. Nevýhodou právní vědy fiqh mohou být neustálé změny ve výkladech práva šari'ca, protože právní věda fiqh je tvořena člověkem a není jednou a navždy seslána Bohem. Dochází zde ke změnám vlivem různých míst, času, situací a společenském vývoji, ve kterém je právní věda fiqh tvořena. Fiqh je velice subjektivní věda a ve výsledcích práce může být spatřován vliv jedince vykládajícího právo, jeho dosažené vzdělání a období výkladu. Některé výklady práva je potřeba měnit kvůli konfliktům dnešní doby, ale řada z nich je stále platná. Příkladem stále platných výkladů práva mohou být možnosti provádění modliteb a osobní hygieny, které nebyly ovlivněny vývojem času. Špatná interpretace práva šari'ca a fiqh je počátkem problémů během řešení náročných sporů. Otázkou nadále zůstává, jestli je vůbec možné vytvářet fiqh v závislosti na časovém vývoji a společenských okolnostech, když právo šari'ca se nesmí měnit, protože bylo jednou pro vždy sesláno Bohem. Islámští právníci vytvořili návody, jak je možné používat a implementovat principy islámského finančního práva, aby bylo vše v souladu s Koránem a sunnou v současné době (Hrdličková, 2013).

1.5 Fatwy

Fatwami se rozumí doporučení islámských právních učenců k určitým situacím. Fatwy se přizpůsobují daným situacím, berou na vědomí čas a místo, kde jsou vydávány. Fatwy stejně jako fiqh nejsou pramenem islámského práva, ale snaží se jedinci vysvětlit konkrétní situaci, aby byla v souladu s právem šari'ca. Pokud má nějaký muslim, který např. žije mimo území islámu problém si vyložit určitou situaci, aby byla v souladu s právem šari'ca, požádá některého z islámských právních učenců, kteří pracují téměř po celém světě, aby mu řekl, jestli je jeho chování správné či nikoliv. Islámští učenci s klientem detailně rozeberou danou situaci a řeknou mu, jestli dělá něco špatně. Fatwy se mohou vytvářet ve všech oblastech islámského práva (civilní, rodinné, obchodní, finanční atd.). Po celém světě působí islámští právní učenci, kteří jsou velmi uznávaní a snaží se pomoci svým klientům ve všech oblastech práva. Na území Blízkého východu působí islámští učenci ze Saúdské Arábie a je možné si tyto fatwy dohledat na webových stránkách www.fatwa-online.com, kde jsou fatwy přeloženy do anglického jazyka z arabštiny. Příkladem takové fatwy může být dotaz, jestli je možné a v souladu s právem šari'ca

darovat ukradené peníze své rodině. Otázka pro islámského právního učenice byla: „*Je možné, abych daroval peníze své rodině, které jsem získal zakázaným způsobem? V současné době není možné tyto peníze vrátit zpět svému majiteli.*“ Islámský právní učenec na tuto otázku reagoval: „*Není možné, abyste peníze daroval své rodině. V případě, že byste peníze daroval své rodině, tak by se to považovalo jako by ukradené peníze byly Vaše.*“

Na území Evropy vznikla **Evropská rada pro fatwy** (The European Council for Fatwa and Research), která se zabývá výkladem islámského práva šarī'a pro jednotlivce, kteří se hlásí k náboženství islám, ale žijí mimo islámské území. Této služby mohou samozřejmě využívat i podnikatelé, kteří se nehlásí k islámu, ale nějakým způsobem provádějí své podnikatelské aktivity na území islámu a chtějí vědět, jestli neporušují zásadním způsobem islámské právo šarī'a. Fatwy se vydávají i v Severní Americe a Kanadě a zejména v těchto doporučeních je kladen důraz na život jednotlivců, hlasících se k islámu, ale žijících mimo území islámu. Fatwy se vytváří pro vyřešení určitého problému jednotlivce nebo pro vyřešení konkrétně popsání případu. Příkladem může být fatwa od islámského právníka z Indie Muhammada Al-Muchtara Aš Šínqitího, který řešil problém s léky obsahující alkohol. Pití alkoholu je podle Koránu přísně zakázáno. Islámský učenec dostal dotaz, jestli je možné užít lék, který obsahuje alkohol. Islámský učenec odpověděl, že podle Koránu a sunny je pití alkoholu a zároveň produkty obsahující alkohol jsou přísně zakázány. V případě, že není jiná náhrada za tento lék obsahující alkohol a lék je pro pacienta je životně důležitý, tak pacient takový lék užít může. Pokud existuje nějaký jiný lék, který by neobsahoval alkohol, tak by měl pacient použít lék bez alkoholu. Dalším příkladem může být fatwa od islámského právníka z Kanady Ahmada Kutty. Právník dostal od klienta dotaz, jestli si klient může vzít hypotéku na stavbu svého domu od konvenční banky, která neposkytuje své produkty v souladu s právem šarī'a. Islámský učenec odpověděl, že to možné je, pokud není jiná možnost. Jestliže klient potřebuje hypotéku pro svoji rodinu, tak si může použít hypotéku na svůj dům pro rodinu od neislámské banky, ale jakmile to bude možné, tak by si měl klient zřídit své bankovní účty u islámské banky. Fatwy týkající se finančních produktů a služeb mají pouze doporučující charakter pro daného jedince s konkrétním případem. Islámské banky a další islámské finanční instituce mají své islámské právníky, kteří vytváří finanční produkty a služby v souladu s právem

šarī'a. Nevýhodou fatwy je její subjektivnost. Pro spolehlivější islámské doporučení prostřednictvím fatew je vhodné oslovit více specialistů na islámské právo (Hrdličková, 2013).

1.6 Normy islámského práva

Normy islámského práva se rozdělují do pěti následujících kategorií:

1. **Normy závazné a předepsané (*fard, wádžib*)** – do této skupiny se řadí oblast náboženství, povinnost dodržet každý den pět modliteb v určených časech, znalost a pravidelná četba Koránu, přispívání chudým a charitě, účast na náboženských poutích a mnoho dalších. Normy závazné se dále člení do různých kategorií a vznikají zde určité odlišnosti mezi islámskými právními školami. Jestliže jednotlivec poruší některou ze závazných norem, tak by měla být pokaždé určena příslušná sankce. Velkým problémem je aplikovatelnost závazných norem, protože u většiny norem není věřícímu udělena sankce v jeho současném životě. Pokud věřící poruší některou ze závazných norem, záleží na jeho vztahu s Bohem, jestli mu bude udělena nějaká sankce či nikoliv,
2. **Normy doporučené (*mandub*)** – v případě, že se jednotlivec bude snažit dodržovat většinu doporučených norem, bude Bohem nějakým způsobem odměněn. Do skupiny doporučených norem patří pravidelné modlitby, při setkání muslima s muslimem se pozdraví islámským pozdravem *salam alejkum*, pomáhání slabším a chudým rodinám, protože Korán odsuzuje příliš mnoho bohatství, pokud je druhý na pokraji chudoby, použití perského dřívka Miswak z perských stromů pro čištění zubů, účast na dobrovolných náboženských poutích jako je např. pouť umra (Korán rozlišuje náboženské poutě na povinné a dobrovolné),
3. **Normy zakázané (*harám*)** – se týkají oblastí hraní jako je hraní hazardních her a sázek, kde je velká pravděpodobnost špatného výsledku, pití příliš mnoho alkoholu, muslimové nesmí jíst vepřové maso, muži nesmí podvádět své manželky a okrádat někoho, nesmí se chovat špatně ke svým rodičům, půjčovat peníze za příliš vysoký úrok (lichva) a zneužívat tím druhou stranu.

U zakázaných norem je v komparaci s normami doporučenými stanovena vždy sankce,

4. **Normy nežádoucí (*makrúh*)** – pro věřícího muslima znamenají, že pokud se dopustí nějakého činu, který je Koránem vykládán jako nežádoucí, tak muslimovi nebude udělena žádná sankce, ale ani nebude Bohem odměněn. Příkladem může být nedodržování čistoty při konzumaci jídla či plýtvání vodou během očisty těla před každou modlitbou a další,
5. **Normy dovolené (*muháh*)** – uznávají způsoby chování muslima, které Korán příliš nezakazuje, ale nejsou vhodné pro mladší jedince, kteří si z tohoto typu chování mohou brát vzor. Mezi Koránem dovolené normy se řadí oblékání se do netradičního oblečení, touha po luxusu a bezstarostném životě apod. (Hrdličková, 2013).

1.7 Islámské právní školy

Jak již bylo uvedeno výše, islám se rozděluje na část šíitskou a sunnitskou. Po smrti proroka Muhammada nastala otázka, kdo bude dalším náboženským vůdcem islámu. Převážná sunnitská část islámu prosazovala, aby se hlasovalo pro zvolení nového islámského vůdce (Hrdličková, 2013). Někteří muslimové si však přáli, aby byla zachována dědická linie islámského vůdcovství a chalífou (vládcem) se stal někdo z rodu proroka Muhammada. V tomto okamžiku nastal rozpor mezi sunnity a šíity a během vývoje islámského práva vzniklo více než sto islámských právních škol, které postupem času prosazovaly odlišné nároky. Z více než stovky islámských právních škol do současnosti zůstaly pouze **čtyři (hanafíjská, málikíjská, šafiíjská a hanbalíjská)**. Všechny současné islámské právní školy je možné studovat na islámské univerzitě al-Azharu v Egyptě (Potměšil, 2012). Všechny čtyři právní školy mají stejnou váhu a jsou respektovány během islámských konferencí. Určité odlišnosti mezi těmito právními školami jsou v oblasti hmotného práva (Kropáček, 2003). Pro představu je možné si pod čtyřmi islámskými právními školami vybavit čtyři právnické fakulty, které prosazují jiné názory v oblastech občanského, obchodního, trestního, rodinného práva apod., ale v hlavních zásadách se islámské právní školy dokáží dohodnout (Potměšil, 2012). Odlišnosti

mezi islámskými právními školami byly způsobeny prosazováním svobodných názorů učenců a někteří jedinci se stále soustředili na původní zvykové právo a zároveň na lokální právní tradice. Rozpory mezi islámskými školami vznikaly také v důsledku používání jiných pramenů práva a rovněž debaty o tom, co se může považovat za pramen islámského práva a jak jednotlivé prameny práva stupňovat. Zpochybňována byla závaznost sunny a spolehlivost vyprávěných příběhů o životě Proroka Muhammada (Potměšil, 2012). V oblasti islámských financí nastávají odlišnosti mezi jednotlivými islámskými školami v praktické realizaci jednotlivých produktů finančních služeb. Příznivci islámské právní školy **Hanafí** jsou převážně ze střední Asie, Pákistánu, Egypta, Libye či Sudánu. Islámskou právní školu **Hanbali** mají studenti ze Saúdské Arábie, právní školu **Šáfíí** učenci z částí Malajsie, Blízkého východu a Dálného východu. Poslední právní školu **Málíki** vystudovali učenci z afrických zemí nebo Kuvajtu (Hrdličková, 2012).

2 Historie islámského finančnictví a bankovníctví

Stavební kameny základů bankovníctví sahají až do období starověku na území Mezopotámie, Říma a Řecka. Pozdější vznik peněz a platebních prostředků byl výsledkem rozvíjejícího se obchodu. Neustálý růst obchodu si vyžadoval úvěrové a směnářské služby, které zatím nabízeli obchodníci až do 15. století. Obchodníci mohli pro své obchodování používat směnky, které v té době znamenaly příkaz zaplacení dané částky peněz dlužníkem. Obchodníci později potřebovali mít větší jistotu a kontrolu úhrady dluhu od dlužníka. Proto se někteří obchodníci rozhodli zaměřit se na bankovní služby pro ostatní obchodníky. Posléze vzniklo několik evropských bank (Boloňa, Florencie, Janov, Benátky v Itálii, Paříž a v Londýně) a postupně začaly vznikat nové finanční a bankovní produkty. Veškeré výše uvedené bankovní instituce byly otevřeny do roku 1325 (Roover, 1954). Počátky bankovníctví na území současné Itálie vznikly díky janovským notářským záznamům z 12. a 13. století. Banky v Janově se zaměřovaly na vytváření podobných produktů jako je současná islámská mudáraba, což je jakési zaručení během úvěru pomocí společné investice nebo procentuálního výnosu z investice (Udovitch, 1962). Bankovní služby založené na úrocích mohli nabízet pouze Židé, ale několik křesťanů nabízelo své služby za úrok nebo se přidali k Židům (Pěkný, 2001).

Na území Evropy byly založeny první bankovní instituce v dávném středověku, ale jedny z prvních islámských bank na území islámu byly postaveny o mnoho let později až v 19. století. Do té doby si jedinci hlásící se k islámu museli půjčovat peníze od Židů, křesťanů, a dokonce i od některých muslimů. Způsob půjčování peněz formou mudáraba byl v té době jeden ze základních nástrojů pro půjčování finančních prostředků používaný i nemuslimy na území islámu i mimo něj. Na přelomu desátého století se směnky často využívaly pro splácení závazků (Babulíková, 2001). Na začátku 19. století se na větší části islámského území začaly vyhledávat „západní“ banky, hlavně kvůli své dobré pověsti v Evropě a postupem času se začaly přesouvat svoji činnost na Blízký východ. Bankovní služby poskytovali hlavně klientů, kteří nebyli muslimové, ale v několika případech i muslimům, kteří tolik nedodržovali islámské zásady (Lewis, 2003). Po určité době začaly západní banky stavět své bankovní instituce na území Blízkého východu a výsledkem bylo, že v roce 1855 byla založena Egyptská banka, roku 1856 Osmanská banka a v roce 1864 Anglo-egyptská banka. Banky se snažily investovat kapitál do obchodu, rozvoje průmyslu a zemědělství (Hourani, 1991). Příkladem banky, která se snažila rozvíjet zemědělství na území Osmanské říše byla banka **Ziraat bankasi**, která se soustředila hlavně na bohaté farmáře. Později byly založeny burzy a pojišťovny v Egyptě a Turecku, které řídili cizinci, ale i mnoho zaměstnanců byli cizinci (Issawi, 1982).

Na začátku 20. století se jednotlivé státy snáží více rozšířit soukromé banky, a proto v Egyptě vznikla banka **Bank Misr v roce 1920** a v Turecku v roce **1924 banka práce İşi Bankasi**. Účelem vzniku těchto bank bylo podpoření tuzemského průmyslu, pro který byly potřeba finanční prostředky. Ve 30. letech za účelem dalšího rozvoje průmyslu byly v Turecku postaveny další dvě banky Sumer Bankasi (1933) a Hitti Bankasi (1935) a v Iráku byla založena Irácká zemědělská a průmyslová banka (1936) a rovněž v Íránu byla vybudována Íránská zemědělská a průmyslová banka (1937) (Issawi, 1982). Neustálé šíření bankovních institucí západního typu na území islámských států (kromě Saúdské Arábie) nekladlo velký odpor, ale později na přelomu padesátých let se začalo přemýšlet, jak by bylo možné vytvořit bankovní produkty a služby, které by byly zároveň v souladu se zásadami islámu. V roce **1956 se v Pákistánu** jednalo o vytvoření samostatného

článek v ústavě, který v souladu s islámským právem **zakázal úrok**. Jednalo se o pouhý návrh, ke kterému v ústavě vůbec nedošlo. V Pákistánu pravděpodobně vznikla první islámská banka, která bohužel dlouho nevydržela. Byla to pouze malá banka, kterou založili farmáři a poskytovali si navzájem půjčky bez úroku. Banka měla problémy se získáváním kapitálu, a proto na přelomu 60. let skončila svoji činnost. Další bankou založenou na islámských principech byla v Egyptě (1963) **banka Mit Ghamr**, která nabízela svým klientům bezúročnou půjčky na předem schválené projekty, které měly podobu krátkodobých bankovních úvěrů se splatností od 1 do 3 let. Základním požadavkem banky pro poskytnutí úvěru byl minimální vklad minimálně jeden rok. Bance se podařilo poskytovat půjčky i chudším farmářům a byl vidět výsledek banky na rozvoji hospodářství v zemi. Banka Mit Ghamr měla problém s příliš nízkými výnosy z poskytování úvěrů a nedokázala zaplatit své zaměstnance, a proto později zkrachovala a odkoupila ji Banka Násir al-idžtimá'í z Káhiry založenou v roce 1972 (Babulíková, 2001).

V roce 1969 se začalo uvažovat o vybudování islámských finančních institucí a v marockém Rabatu byla vytvořena **Organizace islámské konference (OIK)**. V prosinci roku 1970 se na konferenci OIK projednávalo založení mezinárodní islámské banky pro obchodování s Federací islámských bank. Islámští specialisté z 18 zemí navrhli změnit finanční systém založený na úroku nahradit za islámský princip spoluúčasti a sdílení zisku a ztrát (Babulíková, 2001). Podle Babulíkové se islámští specialisté na konferenci dohodli, že mezinárodní islámská banka by měla splňovat následující požadavky:

- financovat obchodní operace mezi islámskými zeměmi,
- financovat instituce zaměřené na rozvoj a investice jako své pobočky,
- vytvořit integrované islámské hospodářství pomocí převodů, zúčtování a vyrovnání mezi ústředními islámských bank centrálními islámskými bankami,
- nabízet dlouhodobé a krátkodobé půjčky pro komerční a rozvojové projekty centrálním bankám islámských zemí,
- podporovat centrální banky islámských zemí v dosahování cílů v duchu požadavků islámu,
- spravovat a používat fondy plynoucí ze zakátu,

- a spravovat likvidní přebytky centrálních bank islámských zemí.

Pro ostatní země, které si přáli založit na svém území islámskou banku a potřebovali, aby jim někdo poradil a poskytl technickou pomoc byla založena **asociace islámských bank v roce 1977 v Káhiře**. V této asociaci je několik islámských bank, které si předávají zkušenosti a pomáhají novým bankám v jejich růstu (Babulíková, 2001).

Během 70. a 80. let vzniklo několik finančních institucí založených na islámských principech hlavně v Egyptě, Súdánu a v zemích Zálivu. Islámské finanční instituce je možné rozdělit na dvě kategorie. První kategorií jsou **islámské komerční banky**, do které patří **Faisal Islamic Bank** (Egypt), **Kuwait Finance House** (Súdán a Turecko), **Dubai Islamic Bank** (Dubaj), **Bahrain Islamic Bank** a mnoho dalších. **Do kategorie islámských investičních společností a mezinárodních holdingových společností** se řadí např. **Dár al-Mál al-Islámí** (Islámský finanční dům) sídlící v Ženevě a **Islamic Investment Company of the Gulf** (Islámská investiční společnost Zálivu) apod. (Babulíková, 2001).

V mnoha případech bylo založení nové islámské banky přáním určité soukromé osoby. V Pákistánu a Íránu zakládaly nové islámské banky vlády těchto zemí. Od roku 1981 byly založeny veškeré banky v Pákistánu a Íránu na principech islámského bankovníctví tedy na principech sdílení zisku a ztráty. Na začátku roku 1985 vytvořila vláda půlroční lhůtu na přechod všech konvenčních bank na banky založené dle islámských principů. Poměrně rychlou transformací konvenčních bank na islámský bankovní systém vzniklo mnoho problémů a nejvyšší pákistánský soud k tomu přidal příkaz vládě, aby zrušila úrok do 30.6.2001 pro všechny bankovní instituce v zemi. V Pákistánu panovala velká nejistota z transformace na celkový islámský bankovní systém, protože bylo nutné v důsledku islámských principů změnit legislativu země. Naproti tomu v Íránu bylo 1.2.1981 vydáno ustanovení, které směřovalo k **přeměně úroku** u aktiv na **ziskovou marži ve výši 4-8%**. Íránské banky měli možnost si účtovat **poplatky za služby maximálně do čtyř procent** a **pojem úrok za vklady** byl transformován na „**minimální zaručený zisk**“. Íránská vláda stanovila v roce 1983 lhůtu 14 měsíců na islámskou bankovní

transformaci. Rovněž v Íránu nastaly problémy s úpravou legislativy kvůli rychlé transformaci celého bankovního sektoru, a proto byl v Íránu konvenční bankovní systém přeměněn na islámský až v roce 1985. Transformaci konvenčních bank ve všech islámských zemích na islámské banky bylo možné sledovat od 80. do 90. let dvacátého století (Babulíková, 2001).

V roce 1999 byla založena největší islámská bankovní instituce **Abu Dhabi Islamic Bank**. Kapitál banky se skládal z pěti procent z veřejné emise akcií, deset procent vložila do banky vláda Abu Dhabi a o zbytek kapitálu se postarali zakladatelé banky. Bývalý ředitel banky an-Násirí si byl jistý, že dovede správně řídit banku Abu Dhabi, protože jeho tým se skládal ze zkušených islámských specialistů a pevně věřil, že banka bude dodržovat veškeré islámské bankovní principy.

Východní konvenční banky měly tendenci vytvořit si image islámské bankovní instituce, aby přilákaly muslimské klienty. Jednou z prvních západních bank, která **vytvořila islámskou pobočku** byla banka **Citibank** a postupem času spolupracovala s islámskými finančními institucemi. Pobočka banky Citibank islámská **Citi Islamic Investment Bank** vznikla v roce 1997 a založila islámský fond. Konvenční banku Citibank následovaly v pouhé změně svého marketingu i banky Banque Nationale de Paris, Barclays, Commerzbank. Deutsche Bank pokračuje po své úspěšné cestě díky financování projektu Encorp Systembilt v Malajsii a začíná také měnit svůj marketing a otevírá svoji islámskou pobočku v Bahrajnu (Babulíková, 2001).

Cílem islámských finančních institucí je přechod na dlouhodobější produkty, aby byla u produktů splatnost alespoň nad 5 let. Přibližně 80% islámských financí je vázáno v krátkodobých nástrojích na principu přirážky, hlavně v systému murábaha. U krátkodobých produktů je mnohem jednodušší vypočítat potenciální zisk než u dlouhodobých projektů, u kterých se může potenciální zisk neustále měnit. Devadesátá léta minulého století byla velmi špatná pro islámské bankovní instituce, protože se na jejich výnosech projevil pokles úrokových sazeb. Islámské banky nepoužívají úroky, ale i přesto jsou pro ně úrokové sazby důležité, protože je jejich pevný poplatek za služby odvozen z úrokových sazeb. Islámské bankovní instituce

se neustále drží na stejné úrovni jako konvenční banky v používání nejnovějších technologií.

3 Základní principy islámských financí a finančních služeb

Ekonomika celého islámu je založena na sociální podpoře chudých obyvatel, studentů, sirotků a vdov. Hlavním cílem islámského ekonomického systému je stabilita a zvyšování životní úrovně společnosti. Účelem držby peněz nebylo získávat pomocí nich další peníze a vytvářet zisk pouze pro samotného jedince. Zisk byl charakterizován jako výsledek cílevědomé činnosti jedince, která byla dosažena v souladu s islámským právem. Zásadou islámských financí je použití zisků ve prospěch celé společnosti v souladu s islámským právem a za účelem podpory slabších jedinců, studujících, vdov a sirotků. Tato vzájemná podpora islámské společnosti má v islámském právu vytvořený systém placení jakési náboženské daně – **zakátu**. Závazek pro všechny muslimy placení zakátu je uveden v Koránu ve 2 sůře a 83 áji (verši), kde Bůh praví „*Mluvte laskavě s lidmi, dodržujte modlitbu a dávejte almužnu.*“ Příspěvky chydým a nemocným jsou zahrnuty v principu dobročinnosti, což je základ islámského ekonomického systému, ve kterém je vysvětleno, že je třeba konat dobro, aby se zamezilo opaku. Cílem principu dobročinnosti je zamezení chytivosti a lichvy vůči těm, kteří žijí na pokraji chudoby a potřebují pomoc, poskytnutí přiměřeného příspěvku ve formě zakátu nikoho neožebračí, ale obohatí. Věřitelé jsou vyzýváni, aby vycházeli vstříc dlužníkům, kteří se dostali do těžkých životních situací a není pro ně jednoduché platit své závazky a zároveň se musí starat o své rodiny. V určitých situacích jsou věřitelé nabádáni, aby dlužníkům prominuli dluh a vykázali ho jako dobročinnost (Hrdličková, 2013).

V oblasti islámského finančního práva autoři hledí na ekonomiky dvěma způsoby. Prvním z nich je islámská ekonomika založená na obchodu a ekonomiku založenou na jiných způsobech, ale s důrazem na půjčování peněz na úrok. V islámském právu není výslovně zakázáno bohatství, naopak je velmi žádoucí, pokud je lidská činnost zisková a lze touto činností pomáhat i dalším jedincům, kteří to potřebují. Neznamená to tedy, že pokud je podnikatel úspěšný ve svém podnikání, tak by

musel veškeré své zisky předávat na charitu, ale určitou část si může nechat. V koránu je však výslovně zakázáno bohatství, které vzniklo nepoctivou cestou díky práci poctivých jedinců. Hlavní cestou islámského finančního systému je princip obchodování, který je založen více na obchodu než půjčování peněz na úrok. V praxi to funguje tak, že islámská banka svému klientovi nepůjčí určitou finanční částku na úrok, ale bude se nejdříve zajímat na jakou věc potřebuje klient peníze. Po vyhodnocení rizika plynoucího z projektu, který bude klient řídit se banka rozhodne, jestli podpoří klientův projekt. V případě, že banka vyhodnotí klientův projekt za úspěšný, tak klientovi neposkytne půjčku na úrok, ale celý projekt koupí a dohodne se s klientem na určitém zisku, který bude náležet bance. Islámská banka nesmí poskytovat peníze za úrok, ale může nabízet charitám bezúročné půjčky v určitých případech. Informace o tom, že Bůh povoluje obchodování lze dohledat v Koránu v 2. sůře a 275. verši, který říká: „*Bůh dovolil prodávání a zakázal lichvu.*“. Z tohoto verše plynou značné rezervy o tom, co se může považovat za obchodování a co je nepřipustné. V islámském finančním právu **nejsou povoleny** způsoby obchodování, které obsahují náznaky **ribá, gharar a maisir**. Pro přesnější informace o tom, co vše je Koránem zakázáno je nutné se podívat do sunny, kde jsou obchodní transakce podrobněji vysvětleny (Hrdličková, 2013). Islámské finanční právo se přibližuje k anglosaskému právu, protože je postaveno na principech precedentů, což je možné vidět ve Velké Británii, kde se vyskytuje v současné době nejvíce islámských bank a vzdělávacích institucí zaměřených na islámské finance v Evropě.

3.1 Zakázané transakce v islámských financích a obchodování

Islámské finance jsou založeny na souboru určitých zákazů. Naopak účelem následování zákazů je vyhledávání mezer v islámském právu, které jsou pro obchodování povoleny. Islámské finanční právo výslovně zakazuje **ribá a gharar**, což jsou jedny z hlavních zásad finančních služeb. Možnost investování v islámském právu pouze do schválených oblastí je rovněž výrazem zakazu. Do jakých oblastí je možné investovat a co všechno je v islámu možné se zabývají islámští učenci z celého světa a prostřednictvím svých výkladů islámského práva se snaží odpovědět na dotazované otázky. Islámské právo přísně zakazuje alkohol, riskantní hry, vepřové maso a výše zmíněné ribá, z čehož lze říci, že islámské

finanční právo zakazuje právě tyto oblasti. Příliš velké bohatství, které jedinec ke svému životu nepotřebuje je rovněž zakázáno. V komentáři Koránu od Dr. Hrbka je vyjádření k zákazu pití alkoholu. V mnoha verších týkající se zákazu alkoholu představuje alkohol víno. Alkoholické nápoje se pijí za účelem uvolnění a odpočinku, ale takovýto způsob uvolnění může způsobit větší škody než užitek např. při hraní hazardních her v kombinaci s alkoholem, proto Korán zakazuje pití alkoholu. Zákazem hraní hazardních her **maisir** je myšleno snadné získání něčeho bez jakékoliv námahy a práce. Dle tohoto pravidla byly na území islámu zakázány veškeré hazardní hry. Příkladem hazardní hry bylo losování pomocí šipek v Saúdské Arábii. Šipky se označovaly a měly podobu moderních sázenek. Výhra, což mohlo být zabité zvíře se rozpůlilo na dvě nerovnoměrné půlky a označené šipky se vytahovaly z pytle. Pokud si nějaký hráč vytáhl neoznačenou šipku, tak nevyhrál nic a ostatní hráči si rozdělili výhru. Celá hra byla postavena na štěstí hráče nebo na jeho schopnostech udělat podvod. Korán takové hry zakazuje, protože hráči se o výhru žádným způsobem nezasloužili, pouze měli během riskantní hry štěstí (Hrdličková, 2013). Finanční služby na území Evropy nezakazují smlouvy a úkony, které vykazují nadměrná rizika a příliš vysoké úroky u mikrofinančních produktů. Oblastí mikrofinančních produktů se zabýval profesor Muhammad Yunus, který za svoje dílo obdržel nobelovu cenu za mír. Snažil se vymyslet způsob, jak pomoci nejchudším lidem, kteří se nemohou žádným způsobem zaručit bance svým majetkem, protože žádný nemají. Vymyslel způsob skupinového půjčování peněz nejchudším lidem pro umožnění jejich podnikání. Během experimentů na ženách v Bangladéši, které pracovaly na rýžových polích zjistil, že nejchudší lidé dokáží spolehlivě platit své závazky. Později vytvořil mikrofinanční produkty, které byly v souladu s islámským právem. Zisk, který vznikl během skupinové půjčky měl sloužit na další rozvoj mikrofinančních institucí a další pomoc nejchudším jedincům, což Korán neodsuzuje, protože mikrofinanční půjčky sloužily na zlepšování životní úrovně společnosti, a to je jedním z cílů Koránu. Mikrofinanční půjčky vyskytující se na území Evropy nemají skoro nic společného s mikropůjčkami profesora Muhammada Yunuse, protože konvenční bankovní instituce požadují úrok až 40%, což nemá za úkol zlepšit životní podmínky, ale pouze vydělat zisk.

3.2 Zákaz ribá

V islámském finančním systému je několik principů, které jsou zakázány. Jedním z nich je princip zákazu ribá. Velice důležité je správné pochopení pojmu ribá, které pochází z arabského slova *raba*, což znamená **narůstat**. Kořen arabského slova *r-b-w*, ze kterého bylo později vytvořeno slovo *raba*, v Koránu nalezneme dvacetkrát ve významu zvětšující se, narůstající, zvyšovat. Pro pochopení islámského finančního systému je velmi důležité správné pochopení pojmu ribá. Pojem **ribá** pochází ze slova *raba*, což znamená **zvětšovat se, narůstat a zvyšovat**, velmi podobné arabské slovo pojmu ribá je arabský pojem *rib.h.*, které pochází z kořene *rabi.ha*, což v arabštině znamená zisk a výnos (Hrdličková, 2013). Pokud si nějaký jedinec špatně přečte nebo neovládá dobře arabštinu, tak může dojít ke špatnému pochopení a bude to znamenat, že v islámském finančním systému je zakázáno dosahování zisků a veškeré finanční transakce musí být beznákladové. Podle El-Gamala je příkladem ribá situace při obchodování se dvěma stejnými produkty a odlišného množství, ale navýšení není zohledňováno odpovídajícím způsobem a říká, že pojem ribá nijak nesouvisí s úrokem. Zákaz ribá se může týkat půjčky nebo úvěru. Pokud je jakákoliv částka placena nad jistinu úvěru, jedná se v islámských financích o nemožnou transakci. Další podrobnosti o zákazu ribá lze dohledat v Koránu ve čtyřech verších. První zmínka o zákazu ribá je uvedena ve verši 30:39, kde se říká: *„To, co jako lichvu berete, aby to přineslo rozmnožení vzaté z majetku jiných, to nepřinese u Boha úrok žádný. Však to, co jako almužnu dáváte, toužíce po tváři Boží – tak činí ti, jimž odměna bude zdvojnásobena.“*. V tomto verši je možné jednoznačně vidět zákaz ribá. Každý, kdo chce dosáhnout zisku, musí pracovat vlastní činností a nevyužívat někoho jiného, kdo z činnosti nebude mít žádný prospěch. Verš jednak zakazuje ribá, ale zároveň chválí dobročinnost, která bude později Bohem oceněna. Následujícím veršem zakazujícím ribá je verš 4:161, kde jsou zakázány lichvářské úroky a v případě neuposlechnutí trest od Boha. Třetí verš, který se zmiňuje o zákazu ribá jsou 3:130-2, který praví: *„Vy, kteří věříte! Neživte se lichvou rozmnožující dvakrát zisk.“*. Čtvrtý verš 2:275 vyprávějící o zákazu ribá jasně definuje co Bůh zakázal a co schválil: *„Bůh povolil prodej a zakázal lichvu.“*. Na území islámu je ribá považována za jeden z nejhorších prohřešků, jakých se může muslim dopustit. Informace o zákazu ribá lze nalézt také v několika hadísech, ve kterých Prorok Muhammad odsuzoval jednak jedince, kteří

ribá platili, jedince, jež zprostředkovali ribá, a dokonce i muslimy, kteří byli svědky podpisů smluv ribá. Zákaz ribá je jedním z hlavních principů islámských financí, protože se jedná o bezdůvodné navýšení zisku, který nebyl dosažen spravedlivou cestou na úkor druhé strany. V islámských financích je rovněž odsuzováno, pokud někdo vlastní příliš mnoho peněz a snaží se, aby mu tyto peníze nějakým způsobem vydělávaly další peníze bez jakékoliv práce. Pro islámské finance je mnohem přijatelnější, když se dlužník dohodne s věřitelem, že spolu budou sdílet podnikání a věřitel bude jako odměnu dostávat část zisku. Samozřejmě spolu budou sdílet rizika, které podnikání představuje, ale věřitel může poskytovat dlužníkovi ještě poradenskou činnost pro jeho podnikání a tím se zajistí, že věřitel se nějakým způsobem zasloužil o svoji odměnu ve formě podílu na zisku. V konvenčních ekonomikách je za celé riziko odpovědný dlužník, ale věřitel pouze inkasuje zisk. V islámských financích se často vyskytuje problém, od jaké hranice je zisk pro věřitele příliš velký, ale podle charakteristiky ribá se zakázaný zisk považuje ten, který je pro dlužníka nefér a bez jakékoli námahy. Zakázané navýšování zisku ve formě ribá se v islámských financích rozděluje do dvou kategorií. První z nich je **ribá al-qarud**, která upravuje půjčky a úvěry a druhá **ribá al-buyu**, která se zabývá navýšováním zisků během obchodování (Hrdličková, 2013).

3.3 Zákaz ribá al-qarud

Zákaz ribá al-qarud se zaměřuje na vymezení spravedlivých zisků z půjčování peněz a úvěrů. V islámských financích se lze setkat s výrazem **ribá al-nasia**, což je rovněž jeden z druhu zákazů, který se zabývá navýšením zisku za platbu splátek půjček nebo úvěrů po splatnosti. V islámských financích je přísně zakázáno vytvářet dodatečné dohody během splácení, pokud dlužník nebude schopný splácet své dluhy včas, nějakým způsobem navýšovat jeho závazky. Pokud by věřitel požadoval od dlužníka další platby za pozdější splácení, dlužník se stane otrokem věřitele. V mnoha překladech arabského slova ribá nebylo jasné, jaký je rozdíl mezi úrokem a lichvou. Pro islámské finance představuje úrok navýšení zisku bez jakékoli práce a úsilí a lichva znamená extrémně vysoké úrok. V době předislámské se rozvíjel výměnný obchod, který znamenal expanzi úroku a lichvy. Velice často se stávalo, že kupci požadovali odloženou splatnost svých závazků a prodejci na tom vydělávali extrémní zisky, což se později zakázalo. Je velkým problémem definovat hranici

mezi úrokem a lichvou, v mnoha ekonomikách se hranice stanovuje podle zvyklostí nebo rozhodnutí soudu. V českém trestním zákoně v paragrafu 218 zákona č.40/2009 Sb. je lichva posuzována jako: „*lichvy se dopustí ten, kdo zneužívá něčí rozumové slabosti, tísně, nezkušenosti, lehkomyšlnosti anebo něčího rozrušení, dá sobě nebo jinému poskytnout nebo slíbit plnění, jehož hodnota je k hodnotě vzájemného plnění v hrubém nepoměru, nebo kdo takovou pohledávku uplatní nebo v úmyslu ji uplatnit ji na sebe převede.*“. V českém právním řádu znamená lichva hrubý nepoměr, který posuzuje soud. Nejvyšší soud v České republice vydal rozsudek 5Tdo 1282/2004 ohledně správné definice lichvy, ve kterém vysvětluje, že poskytnutí půjčky s vyšším úrokem jak 70% představuje hrubý nepoměr a taková půjčka se považuje za lichvu. V islámském finančním právu taková definice lichvy neexistuje a pojem zákaz ribá znamená zákaz jakékoliv výše úroku, pokud není navýšení výsledkem dodatečného úsilí a práce (Hrdličková, 2013).

3.4 Zákaz ribá al-buyu

Zákaz ribá al-buyu souvisí s obchodováním a dělí se na další dvě formy. První kategorií je **ribá al-fadl**, která se zabývá nerovnoměrným obchodem, výměnou zboží odlišného druhu a množství. Druhá forma je **ribá al-nisa**, která se zaměřuje na směnu zboží stejného množství a druhu. Základní zásadou islámského finančnictví je možnost obchodování, která je Bohem povolena: „*Bůh povolil prodej a zakázal ribá.*“ a forma zákazu ribá al-fadl vymezuje možnosti obchodování, které nejsou považovány Bohem za prodej. V islámském finančním právu je možný pouze takový prodej, který je uskutečněn **ve stejném čase** a jestliže je předmětem obchodování směna zboží, tak se musí jednat o **rovnocennou směnu zboží**. V obchodování je velice důležitý princip, který umožňuje dosáhnout zisku v obchodních operacích, které nastanou ke stejnému časovému okamžiku (Hrdličková, 2013). Tento princip obchodování demonstruje výrokem Proroka Muhammada, jež říká: „*Zlato za zlato stejného druhu, míru za míru. Stříbro za stříbro stejného druhu, míru za míru. Pšenice za pšenici, míru za míru, ječmen za ječmen, míru za míru a datle za datle, míru za míru a sůl za sůl, míru za míru. A kdo něco přidá, přijme něco navíc, ten se dopouští lichvy. A není nic špatného na prodeji pšenice za ječmen a ječmene za jiné zboží, je-li to z ruky do ruky, avšak s odkladem (na úvěr), to ne. A jestliže se druhy (zboží) liší, prodávejte je, jak je vám libo, je-li to*

z ruky do ruky.“ (Hrdličková, 2013, s. 53 a 54). V praxi je velice těžké rozhodnout, kde se jedná o zákaz ribá al-fadl, protože každé zboží má jinou hodnotu a není jednoduché vyjádřit správnou hodnotu různých druhů zboží. Islámští učenci se zabývají otázkami, jestli zákaz ribá al-nasia je možné stoprocentně aplikovat v islámských financích, protože jestliže dlužník řádně nesplácí svůj dluh, tak by měl mít věřitel nějaké právo na dodatečné náklady, které mu mohou vzniknout, když dlužník neplatí své závazky. Naopak zákaz ribá al-fadl se v současném islámském finančnictví plně uplatňuje (Hrdličková, 2013).

3.5 Zákaz nejistých a riskantních operací (gharar)

V islámském finančním právu není dovoleno provádět obchodní operace, které se přibližují arabskému pojmu **gharar**. Pojem Gharar je arabské slovo, které znamená velké riziko, nejistotu a nemožnost plnění budoucích obchodních závazků. El-Gamal charakterizuje arabský pojem gharar jako nepovolené jednání v islámském finančním právu a říká: „*Pojem gharar je prodej pouze pravděpodobných, nejistých předmětů, jejichž existence nebo charakteristika je nejistá, riskantní a přibližuje takovou transakci hazardu.*“. V islámském finančním právu to znamená, že je zakázáno podílet se na obchodních transakcích, které jsou nějakým způsobem nejisté, představují dodatečné vysoké náklady, vysoké riziko a předem nedefinované podmínky obchodu pro obě strany. Příkladem obchodních operací, které jsou islámským finančním právem posuzovány jako gharar je např. předčasný prodej plodů stromu, prodej neulovených ryb, prodej nenarozených zvířat apod. Je možné říci, že gharar zahrnuje asertivní informace, které zná pouze prodávající a kupující si myslí, že se jedná o spravedlivý obchod. Každé obchodování představuje nějaké riziko, ale stanovit míru přilatelného rizika, aby se obchod nepovažoval za gharar není jednoduché a velice záleží na odvětví obchodování, kde se vyskytují různé míry rizika. Tento problém se snaží řešit islámští učenci ve svých fatwách. Jeden z několika hadísů týkajících se ghararu od Abú Al-Bachtarima říká: „*Ptal jsem se ʿUmara na prodej plodů datlové palmy, datlí. Odpověděl, že Prorok zakázal prodej datlí do té doby, než jsou zcela zralé a vhodné k jídlu. Ptal jsem se tedy ještě Ibn Abbáse na koupi datlí, Odpověděl mi také, že Prorok zakázal prodej datlí, dokud nebyly dobré k jídlu a nebylo, je možné zvážít. Ptal jsem se ho tedy, zda se mnohou prodat, když jsou zralé, ale ještě na stromě. Odpověděl, že je nelze zvážít a tedy*

prodat, dokud nejsou otrhány ze stromu.“. V tomto hadise lze vidět podstatné prvky ghararu. Prorok zakazuje prodávat věci, jestliže je kupec před koupí nezná kvalitu prodávaného produktu, celkový počet výrobků (který by měl obdržet), správnou váhu apod. Kupec je v islámském finančním právu více chráněn než v konvenčním právním systému. Pokud si zákazník bude přát nějakým způsobem koupit například zatím neulovené ryby, tak má na výběr. Buď poruší islámské finanční právo a objedná si neulovené ryby nebo si může najmout rybáře, který mu později uloví ryby. Kupec tedy neplatí za ulovené ryby, ale za čas rybáře (Hrdličková, 2013). Doktor Gamal a mnoho dalších učenců vypracovali jakési čtyři základní pravidla, která říkají, co je již považováno za islámský princip gharar.

1. Rizika spojená s obchodem jsou extrémě velká, ale malá rizika se považují za přijatelná.
2. Musí se jednat o finanční kontrakt, který je komutativní jako je prodej. Darování je v islámském finančním právu povoleno, jestliže předmět daru je jistý a nemůže časem měnit svoji podobu. Pokud by někdo daroval někomu ovocný strom, tak není jisté, jestli ovocný strom bude v budoucnu dávat plody, což by mohlo zvýšit riziko a taková transakce by se považovala za gharar. Tímto způsobem by mělo být posuzováno darování, jestliže např. dlužník nemá dostatek peněz a rozhodne se splatit svůj dluh darem. V případě, že někdo někomu z dobré vůle daruje nějaký předmět, tak by se nemělo hledět na budoucí užitky z darovaného předmětu, ale převzít darovaný předmět takový jaké je.
3. Veškerá rizika spojená s prodáváním předmětem se musí vztahovat pouze k tomuto předmětu. Příkladem může být prodej zvířete v březích, protože jeho aktuální hodnota může být vyšší než normálního zvířete. Ve smlouvě musí být podrobně popsán aktuální stav a popis zvířete, které je předmětem prodejní smlouvy, jinak by se mohlo jednat o úplně jiné zvíře, což by představovalo riziko. Dalším příkladem může být prodej závodních koní, kteří mají různou hodnotu.
4. Čtvrtou zásadou je velmi nejasná a diskutovaná zásada obchodování, která říká, že pokud kupec zná rizika spojená s prodáváním předmětem, ale rizika jsou příliš vysoká, aby mohla být posouzena za přijatelné, tak může proběhnou obchodní transakce. Tato zásada je platná pouze v případech,

když se objeví určitá naléhavost, která je nutná k dosažení okamžitého zisku a zisk není možné dosáhnout jiným způsobem, tak bude transakce pro islámské finance přijatelná. Tato zásada se nejvíce používá v islámském pojišťovnictví.

3.6 Zákaz spekulativních transakcí (maisir)

Další zásada, která platí v islámských financích je zákaz spekulativních operací – **maisir**. Rovněž v této oblasti se rozlišuje, co se považuje za spekulativní operaci a jaké operace jsou v souladu s islámským finančním právem. Spekulace v obchodních transakcích akceptují jen některé islámské finanční instituce. Povolená obchodní transakce musí být před přijetím důkladně analyzována islámskými specialisty určité instituce, jestli ukazuje nějaké neshody, které by byly v rozporu s islámským finančním právem. Nepřijatelné jsou obchodní operace, které vykazují velká rizika a hazard a tím nemohou být uskutečněny. Korán se v několika verších zmiňuje o zákazu maisiru například verš 5:90: „*Vy, kteří věříte. Víno, hra maisir, obětní kameny a vrhání losů šípy jsou věru věci hnusné z díla satanova. Vystříhejte se z toho a možná, že budete blaženi.*“ V sunně se pro spekulativní transakce užívá pojem **qimár**, který se vztahuje zároveň pro hazard a rizikové jednání. V případech, kdy je zisk závislý na budoucí neisté události a jedna strana by dosáhla velkých ztrát, zatímco druhá strana by mohla inkasovat zisk bez předem určených pravidel, kdo bude mít ztrátu a kdo zisk, jednalo by se o zakázanou transakci maisir (Hrdličková, 2013).

3.7 Sdílení zisku a rizika ztráty

Princip sdílení zisku a ztráty byl zmíněn výše v této práci a stává se jedním z hlavních principů islámských financích. Banky využívají tohoto principu, aby nepůčovali peníze za úrok, ale vytvořily si s partnerem jakési partnerství, ve kterém budou se budou s klientem podílet na jeho dosaženém zisku a riziku. Banka tedy bude vystavena riziku, které představuje klientovo podnikání. Z tohoto principu je zřejmé, že riziku jsou vystaveny obě strany a nemůže se stát, že by banka pouze inkasovala zisk. Princip sdílení zisku a ztráty se nejvíce vyskytuje v produktech islámských finančních služeb v bankovních produktech mudáraba či mušáraka, kde

je jasně vymezeno, že dosažený zisk se bude dělit mezi poskytovatele kapitálu a jedince žádajícího o kapitál (Hrdličková, 2013).

3.8 Investování pouze do povolených oblastí

Normy islámského práva stanovují oblasti a jednání, která jsou islámským právem povolené, doporučené či akceptovatelné a oblasti nedoporučené a zakázané. Investovat v islámském prostředí je možné pouze do oblastí, které jsou povolené nebo nezakázané. Velice důležité je pro investora důkladné zjištění všech oblastí, do kterých není možné investovat, aby se vyhnul pozdějším nesouladům s islámským právem. Většina islámských škol prosazuje odlišné názory o tom, co jsou povolené a zakázané oblasti. Příkladem zakázaných oblastí investování jsou herny a loterie, kasina, alkohol, vepřové maso apod. Investoři mohou investovat své finanční prostředky obecně do oblastí, které jsou dovoleny a nejsou zakázány. V posledních letech se začíná investovat do módního průmyslu, což je dovoleno, ale móda zaměřující se pouze na bohaté jedince není dle Koránu příliš vhodná (Hrdličková, 2013).

3.9 Povolené produkty Halal

Arabské slovo **halal** znamená v arabštině „zákonem povoleno“. Je možné se setkat také s pojmem **haram**, což znamená opak, tedy „zákonem zakázáno“. V islámském právu se vyskytují právní normy, které jsou označovány pojmem halal, tak znamenají, že jsou v souladu s islámským právem. Halal produkty a činnosti jsou charakterizovány v primárních pramenech islámského práva, tedy v Koránu a sunně. Korán rozděluje povolená islámská práva do různých oblastí života. Obecně platí, co není zakázáno, je povoleno. Pojem halal je pro islámské finanční právo velmi důležitý, protože islámské finanční služby halal znamenají, že jsou v souladu s islámským právem a mohou být nabízeny. Islámské finanční služby, které jsou v souladu s islámským právem musí být jednak správně poskytovány potencionálním klientům, ale zároveň musí být v souladu s islámským právem také jejich předmět. Předmětem islámských produktů mohou být věci, různá práva a určité majetkové hodnoty. Produkty halal týkající se islámských financí znamenají, že poskytované finanční produkty a služby jsou v souladu s islámským právem, což

představuje vyloučení ribá, spekulativních operací a riskantních operací (gharar a maisir). Jednou z nejvíce řešených oblastí produktů halal je potravinářství, jež se zabývá potravinami, které se mohou konzumovat, diskutuje o správné přípravě jídel, a dokonce určuje způsoby konzumace určitých druhů jídel. Oblastí potravin se zabývá i několik veršů v Koránu jako je např. verš 2:168, jež praví: „*Lidé jezte dovolené a dobré z toho, co na zemi je.*“. Halal produkty sahají i do běžného lidského života a určují správné formy vztahů (manželství), společenské chování, způsoby oblékání, cestování a komunikaci (Hrdličková, 2013). V současné době, se produkty halal stále více rozšiřují v důsledku narůstajícího počtu muslimu na zeměkouli. Zájem o halal produkty projevují i někteří nemuslimové, kteří například podnikají na území islámu a zajímá je co mohou jejich výrobky obsahovat, jak se podnikatelé mají chovat a čeho by se měli případně vyvarovat. Existuje několik společností, které se zabývají certifikací halal produktů po celém světě. V obchodech si mohou muslimové vybrat produkty, které jsou označeny jako halal a jsou tedy v souladu s islámským právem. Může se jednat o potraviny, u kterých je přesně napsáno složení, léky neobsahující alkohol, kosmetiku, oblečení apod. Ve spojených státech amerických se v roce 2016 prodalo za téměř 20 bilionů dolarů výrobků halal a zájem o produkty halal neustále roste. Halal produkty se vztahují i na cestovní ruch. Existuje několik cestovních kanceláří, které zaručují, že jejich poskytované služby muslimům jsou v souladu s islámským právem. Muslimové mají speciálně upravené hotely, služby a veškeré potraviny jsou z produktů halal.

4 Produkty islámského bankovníctví

Islámské finanční produkty mají bohatou historii od počátku výměnných obchodů a většina názvů zůstala v arabském jazyce. Islámské finanční produkty jsou vytvořeny pro muslimy, ale to neznámá, že nemuslimové nemohou využívat těchto služeb. Islámské finanční právo se neustále vyvíjí a s ním i poskytované finanční produkty a služby, které jsou vytvořeny dle primárních pramenů islámského práva, což je Korán a Sunna. Islámské banky mají speciální islámské právníky, kteří studovali na islámských univerzitách a pomáhají bankám vytvořit finanční produkty v souladu s islámským právem. Islámské banky se neustále rozširují po celém světě v důsledku růstu muslimské populace. Specifické islámské finanční případy pomáhají řešit islámští učenci, jež většinou vykonávají svoji činnost mimo území islámu, aby mohli poskytnout svá doporučení (fatwy) muslimům žijícím mimo území islámu. Pro islámské finanční instituce, banky a pojišťovny byly vydány určité standardy, kterými se musí veškeré islámské bankovní instituce řídit. Jednou z organizací je AAOFI (Accounting and Auditing Organization for Islamic Finance) sídlící v Bahrajnu a IFSB (Islamic Finance Service Board) působící v Malajsii. Tyto dvě organizace vydaly mezinárodně uznávaná pravidla pro islámské bankovníctví a pojišťovnictví (Hrdličková, 2013).

4.1 Mudáraba

Jedním z nejstarších produktů islámského bankovníctví je mudáraba, což v arabštině znamená *qirád*. Počátky mudáraby sahají až do předislámského období, při expanzi obchodů arabských kmenů. V předislámské období byla smlouva mudáraba používána zejména jedinci, kteří se obchodování nemohli účastnit osobně v důsledku nemožnosti pohybu a islámských pravidel (starší lidé, ženy a sirotci). Podle historických záznamů je možné dohledat, že mudárabu používal i Prorok Muhammad a jeho přátelé (Hrdličková, 2013). Pojem Mudáraba není možné vyhledat doslovně v Koránu, ale kořen pojmu mudáraba, což je d-r-b se v Koránu píše osmapadesátkrát a významy těchto slov souvisí s cestováním za obchodem (Saeed, 1996). Mudáraba je nejvíce používaným a nejrozšířenějším typem islámských finančních a bankovních produktů v současné době. Vogel srovnává islámský finanční produkt mudáraba s produkty, které běžně nabízejí konvenční

bankovní instituce a říká, že určitá část islámských bank působících mimo islám se pokouší snížit rizika mudáraby a přiblížit se k finančním produktům, které nabízejí konvenční banky. Mnoho islámských učenců srovnává investování formou mudáraba s klasickým investováním akcionáře do určité akciové společnosti. Pokud se akcionář rozhodne investovat do nějaké akciové společnosti, vloží své volné finanční prostředky do akciové společnosti, čímž si koupí akcie a podléhá riziku, které může v budoucnu společnosti vzniknout, ale v případě dobře fungující společnosti může očekávat nárůst dividendy. Islámský produkt mudáraba je založen na sdílení zisku a rizika ztráty. V žádném případě se nemůže stát, aby vydělávala pouze jedna strana a druhá podstupovala pouze riziku. Islámská bankovní instituce a investor spolu sdílejí zisky a rizika společně. Mudáraba funguje v praxi tak, že investor předá své volné finanční prostředky islámské bankovní instituci konkrétně nějakému „agentovi“, který bude s penězi hospodařit. Po učitým čase obchodování s penězi investora agent sníží zisk investora o své náklady a vrátí investorovi jeho počáteční investici a podíl na dosaženém zisku snížený o náklady agenta. Před investicí se ve smlouvě dohodne podíl na zisku pro agenta, který není islámským právem zvláště regulován. Finanční prostředky, jež investor svěřil agentovi, aby generovaly zisk, jsou po celou dobu trvání investice vlastnictvím investora. Agent se vystavuje riziku mírou stráveného času pro dosažení zisku investorovi. V případě, že investorů bude více, tak se ve smlouvě dohodnou, jaký bude mít každý z nich podíl na zisku. Mudáraba je obecně vztah investora (skupinou investorů – rab al-mal) a manažera investice (mudárib). Mudárib může finanční prostředky od investora nebo skupiny investorů použít k investicím dle svého úvažení, ale musí splnit svůj závazek vůči investorům tedy vydělat jim zisk. Veškeré investice, které mudárib provede musí být v souladu s islámským právem a může investovat pouze do povolených oblastí. Smlouvu o investici mohou investoři s mudáribem upravit podle svých přání a je možné investovat do existujících fondů nebo založit zcela nový fond. Pokud se investoři rozhodnou, aby jejich mudárib řídil jejich finanční prostředky ve zcela novém fondu, tak se investoři vystavují velkému riziku a záleží na schopnostech a odborných znalostech jejich mudáriba. Finanční prostředky investorů mohou být použity na nájem pracovní síly, cestovní ruch apod. Islámská bankovní instituce může být v pozici mudáriba (agenta) nebo investora (rabb al-mal) (Hrdličková, 2013).

4.2 Mušáraka

Dalším velmi používaným produktem islámského finančnictví je Mušáraka. Transakce Mašáraka je rovněž postavena na sdílení zisků a ztrát, ale v tomto případě se zisky a rizika dělí podle podílu na podnikání nebo projektu. Pojem mušáraka je dedukován od kořene š-r-k, což v arabském jazyce znamená účastnit se, podílet se nebo partnerství. Transakce mušáraka je výhodná pro podnikatele, kteří mají dostatečné odborné znalosti, ale pro uskutečnění svých projektů jim chybí finanční prostředky. Mušáraku je možné charakterizovat jako způsob společného podnikání. Mušáraka je většinou realizována s islámskou bankou, která vystupuje v pozici investora, ale investorem se může stát jakákoliv fyzická či právnická osoba. V případě, že v pozici investora bude islámská banka, tak banka si předem pečlivě prověří svého klienta a sepíše spolu veškeré podmínky kontraktu. Islámská banka v mnoha případech finančně podpoří svého klienta a klient se stará o řízení svého projektu. Klient musí pravidelně informovat islámskou banku o svých aktivitách a poskytovat islámské bance své účetní výkazy. Jakmile islámská banka poskytne klientovi finanční prostředky na své podnikání nebo samostatný projekt, tak klient nemůže používat finanční prostředky na žádné jiné účely než na jaké byly dohodnuty ve smlouvě. Mašáraka je podobná společnosti s ručením omezeným, kdy každý podnikatel vkládá určitou část finančních prostředků, a tím si na začátku vytvoří podíl na podnikání. Pokud by do podnikání chtěla vstoupit další osoba, tak je nutný souhlas všech zúčastněných partnerů. Samozřejmě mohou podnikatelé svůj podíl v průběhu podnikání měnit. U transakce mušáraka se díky podílům rozděluje zisk a ztráta mezi jednotlivé členy, takže není možné, aby se předem určila přesná částka zisku, který obdrží např. islámská banka, protože by to bylo v rozporu s islámským právem. V islámském právu není možné předem určit přesnou částku zisku jaký by měl jedinec obdržet, ale je možné stanovit určité procento na zisku. Naopak sdílení ztráty vzniklé podnikatelskou činností by mělo být rozděleno podle daných podílů partnerů na podnikání, ale pokud se prokáže, že za ztrátu nese odpovědnost určitý partner, tak bude za ztrátu odpovědný pouze on. Podnikatelé však musí finanční prostředky investovat pouze do islámským právem povolených oblastí (Saeed, 1996). Způsob financování podnikání či projektu mušáraka není nutné ve smlouvě časově ohraničovat, ale smlouva může být ukončena po domluvě jednotlivých partnerů.

Konvenční bankovní instituce vyžadují určité záruky, když poskytují svým klientům úvěry, hypotéky apod. Islámské bankovní instituce se rovněž starají, aby jejich pohledávky byly v budoucnu uhrazeny, proto u smluv mudáraba a mušáraka vyžadují záruky jako je:

- podepsaný šek, který je vystaven na částku finančních prostředků, které islámská banka investovala do klienta. Pokud se rozhodne klient jednat v rozporu se smlouvou, tak islámská banka může použít tento šek proti klientovi,
- veškeré bankovní účty a faktury za prodej výrobků třetím stranám, které mohou mít odloženou splatnost vyžaduje chce mít islámská banka k dispozici. Jestliže třetí strany nebudou chtít klientovi islámské banky uhradit faktury, tak islámská banka může třetím stranám „zmrazit“ bankovní účty a zadržet jim dlužnou částku, pokud bude mít k bankovním účtům přístup,
- vystavit šek na částku, kterou neuhradila třetí strana klientovi islámské banky a dlužnou částku může islámská banka třetí straně odebrat z bankovního účtu i v případě, že bankovní účet třetí strany je u jiné islámské banky (islámské banky mají na takové situace vytvořené dohody mezi sebou),
- když se klient rozhodne jednat v rozporu se smlouvou nebo neuhradí islámské bance její odměnu ve formě dohodnutého podílu na zisku, tak si může islámská banka nechat peněžní prostředky, různé doklady nebo cenné papíry, jež má klient u islámské banky uložené (Babulíková, 2001).

Existují tři formy mušáraky. Jednoduchá komerční mušáraka, mušáraka s klesající účastí a mušáraka se stálou účastí.

Jednoduchá **komerční mušáraka** je většinou časově omezená a pokud podnikatel nezvládá řízení projektu, tak může islámská banka za něj převzít řízení celého projektu. Tento typ mušáraky se používá např. pro financování nějakého velmi drahého stroje nebo na financování dodávek zboží. Islámská banka je v pozici spolupodílníka a do řízení projektu nezasahuje. Islámská banka poskytuje svému klientovi financování svého podílu, který byl předem dohodnut ve smlouvě. V mnoha

případech islámská banka financuje nejvýše 90% celkové částky a zbývající část musí vložit klient, aby měl taky nějaký podíl. Islámská banka má informace o vedeném projektu, protože veškeré transakce musí být prováděny na speciálním účtu vytvořeném pouze na konkrétní projekt, který islámská banka financuje, takže má banka kontrolu o všech činnostech svého klienta. Výhodou tohoto způsobu financování je rychlá návratnost investice, protože komerční mušáraka není dlouhodobá záležitost a islámská banka může rychle zasáhnout, pokud se projekt nebude vyvíjet podle představ islámské banky (Saeed, 1996).

Další možností je financování formou smlouvy mušáraka, u které se **postupně snižuje podíl islámské banky na investici ve prospěch klienta**. Před podepsáním smlouvy se musí obě strany dohodnout, jakým způsobem se bude snižovat podíl islámské banky na celkové investici. Jednou z možností postupného snižování podílu islámské banky na investici je zaplacení jednorázové splátky klientem nebo postupné snižování podílu islámské banky včetně dohodnutého procenta ze zisku, který náleží islámské bance za poskytnutí finančních prostředků klientovi. Tento způsob mušáraky ve většině případů využívají podnikatelé, kteří potřebují financovat své začínající podnikání a nemají dostatek kapitálu. Mušáraku s klesajícím podílem je možné uspořádat následujícími způsoby:

- Islámská banka sepíše s klientem smlouvu o tom, že bude mít v průběhu mušáraka smlouvy určitý podíl na investici a odměnu ze zisku. Po uplynutí dohodnuté časové lhůty vytvoří islámská bankovní instituce další smlouvu, kde bude vyčíslena částka, za kterou může klient odkoupit podíl islámské banky jednorázově.
- Podíl islámské banky je rovněž možné vyjádřit počtem akcií, které mají hodnotu podílu islámské banky. Podíl na zisku se může vypočítat na základě držených akcií, aby každá strana dosáhla zisku za míru podstupovaného rizika, kterému se musí během investice vystavovat. Podnikatel může později snižovat podíl islámské banky tím, že postupně odkupuje akcie od islámské banky a získává větší podíl.
- Posledním způsobem mušáraky s klesajícím podílem je možnost financování celého projektu islámskou bankou s tím, že islámská banka si s klientem předem dohodne jednak podíl na zisku, který patří islámské bance za

poskytnutí finančních prostředků a druhak podíl čistého zisku klienta do okamžiku úplného splacení investice (Saeed, 1996).

Posledním způsobem mušáraky je islámským finančním právem velmi diskutovaný způsob financování, což je mušáraka se **stálou účastí**. U této formy mušáraky se islámská banka stává akcionářem podniku a celou dobu se angažuje do řízení a kontroly celého podniku za určitý podíl na zisku a islámská banka se v určité míře vystavuje riziku, že podniku se v budoucnu nemusí dařit dobře. Tento způsob financování je výhodný pouze pro dlouhodobé projekty a islámská banka je většinou partnerem až do ukončení podniku. Mušáraka se stálou účastí byla vytvořena v Dubaji na konferenci bankovníctví v roce 1979 a tento způsob financování byl kritizován za to, že v okamžiku, kdy islámská banka podepíše s klientem smlouvu o způsobu financování mušáraka, tak předem bude banka vědět, že dosáhne určitých zisků, ale to vykazuje jeden z zakazovaných principů islámského finančníctví, což je zákaz ribá (Saeed, 1996).

4.3 Murábaha

Jednou z islámských transakcí, která je známá pod pojmem „náklady a přirážka“ nebo nákup zboží s možností pozdější platby se nazývá murábaha. Islámská transakce murábaha byla v minulosti používána jako třístranná smlouva. Transakci murábaha používali obchodníci, aby mohli nakoupit zboží pro konečné spotřebitele. Spotřebitelům bylo umožněno později uhradit finanční částku za dodávku zboží od obchodníka. Celá transakce murábaha byla založena na vzájemné důvěře obou stran, protože obchodník musel do celkové částky dodávky zahrnout své vlastní náklady na zprostředkování dodávky, dopravy apod. a k tomu jako odměnu předem dohodnutý zisk. Obchodníci později neuváděli konečným spotřebitelům jejich přesné náklady, ale snažili se dohásnout co nejvyšších zisků. Proto byla po určité době stanovena zisková marže jako předem dohodnuté procento z nákladů obchodníka nebo ve smlouvě předem dohodnutou pevnou částkou (Babulíková, 2001).

Pokud bychom zaměřili pozornost na islámské bankovníctví, tak zde pořizuje dodávku zboží islámská banka. Pro klienta je tento typ transakce výhodný, pokud nemá zrovna dostatek finančních prostředků na nákup zboží např. pro svůj obchod. Klient podepíše s islámskou bankovní institucí třístrannou smlouvu, což bude znamenat, že jakmile klient smlouvu podepíše, tak se islámská banka postará o nákup aktiva od určitého dodavatele a následně aktivum bude klientovi prodáno za jednorázovou platbu nebo za více splátek, aby nemusel klient platit celkovou částku najednou. Klient se stane vlastníkem aktiva až po úplném uhrazení všech splátek a odměn za poskytnutí finančních prostředků od islámské banky. Islámská banka za poskytnutí finančních prostředků dostane od klienta odměnu, která musí být přesně charakterizovaná ve smlouvě, než ji klient podepíše. Pro dodavatele aktiva, které je určeno klientovi islámské banky je islámská transakce murábaha výhodná, protože islámská banka dodavateli okamžitě zaplatí celkovou částku aktiva, ale islámská banka může mít později problémy s vymáháním splátek od klienta a může se dostat do potíží. Islámské banky jsou pro takové případy pojištěné, ale náklady na pojištění jsou součástí odměny islámské bankce, kterou dostanou od klienta. Islámská banka může pořídit aktivum požadované klientem z vlastních zdrojů nebo může banka využít některý z fondů svých investorů. Nevýhodou druhého způsobu financování aktiva klienta je, že investoři u islámské banky nesou veškerá rizika, která mohou nastat během tohoto způsobu financování a investoři islámské banky mohou přijít o část svých finančních prostředků. Způsob financování murábaha je výhodný pro krátkodobé financování např. dodávek zboží pro podnikatele, kteří si chtějí vylepšit své cash flow nebo nemají dostatek finančních prostředků pro řízení svého podnikání (Saeed, 1996).

Islámská finanční transakce murábaha vyžaduje podle Saeeda následující čtyři základní požadavky, aby byla transakce v souladu s islámským právem:

1. Klient islámské banky, kterému je určeno aktivum musí znát veškeré náklady, které souvisejí s nákupem aktiva islámskou bankou a rovněž by měl mít informaci za jakou cenu kupuje aktivum islámská banka od třetí strany a odměnu, která náleží islámské bance.
2. Smlouva o transakci murábaha musí obsahovat konkrétní předmět, což bude výměna určitého aktiva za finanční prostředky.

3. Aktivum, které je předmětem smlouvy murábaha musí být na počátku ve vlastnictví islámské bankovní instituce a později vlastnictví přechází na klienta dle dohody.
4. Splácení klientem požadovaného aktiva musí být odložené, tedy např. formou splátek.

Někteří islámští finanční specialisté odsuzují tento způsob půjčování peněz či dokonce chtějí, aby byl tento způsob půjčování finančních prostředků zrušen, protože islámská banka si předem určuje výši odměny, což může být v rozporu s principem islámských financí – zákazem ribá. Naopak islámské bankovní instituce se brání tím, že pomocí islámské transakce murábaha nepůjčují peníze, ale zprostředkovávají klientovi prodej určitého aktiva. Islámské bankovní instituce se rovněž hají tím, že musí akceptovat fakt, že se klient může rozhodnout odmítnout aktivum, které islámská banka na své náklady pořídila. Klient islámské banky by měl podrobně charakterizovat aktivum, které si přeje od islámské banky dodat. V popisu aktiva by měl klient zmínit celkovou částku jakou je ochoten za aktivum zaplatit a případně uvést dodavatele od kterých by mělo být aktivum pořízeno. Pokud klient veškeré informace o aktivu uvede do přesné charakteristiky aktiva, tak už nebude mít tolik možností odmítnout později vyrobené aktivum za to, že neodpovídá jeho představám. Některé islámské banky nabízejí svým klientům poradenství ohledně správného technického popisu aktiva. Jakmile islámská banka zařídí výrobu kompletního aktiva pro svého klienta a během dopravy aktiva dojde k poškození, tak za takové škody není odpovědná islámská banka, ale dopravce. Výhodou islámské transakce murábaha může být pro islámskou banku snížení nákladů na kontrolu a řízení projektu jako tomu bylo u transakcí mudáraba a mušáraka. Islámská transakce murábaha znamená pro islámskou banku rychlý způsob, jak vydělat slušné zisky (Babulíková, 2001).

4.4 Ijarah

U konvenčních bankovních institucí se používá na pronajmutí určitého aktiva leasing. Leasing může být finanční, což znamená, že po uplynutí určité časové lhůty přechází vlastnictví aktiva na klienta. Leasing může mít i podobu operativní formy, která je výhodná pro jedince, kteří chtějí používat určité aktivum např. automobil a platit za něj pouze dohodnutou měsíční splátku a vyhnout se tak dalším starostím týkajícími se držby aktiva. V islámském finančnictví existují také dvě formy leasingu, které se nazývají **Al Ijarah** (operativní leasing) a **Al Ijarah Muntahia Bittamleek** (finanční leasing). Způsob financování ijarah je z velké části podobný konvenčnímu leasingu, ale v důsledku nutnosti dodržení přísných pravidel daných islámským právem Šarī'a se zde vyskytují určitá specifika (Rahim, 2010).

Jedním ze základních rozdílů islámského Ijarah leasingu v porovnání s konvenčními produkty leasingu je fakt, že aktivum, které se islámská banka rozhodne financovat pomocí Ijarah musí být **kompletně dokončeno** a musí být možné ho okamžitě začít používat. Islámský Ijarah nemůže být použit na financování např. stavby domu pro klienta. Aktivum, které je předmětem leasingu musí být od okamžiku podepsání smlouvy poskytovat klientovi nějaké užitky. Pokud islámská banka pořídí na základě poptávky od klienta aktivum, které bude pronajímat formou Ijarah, tak islámská banka bude toto aktivum vykazovat ve svém účetnictví a rovněž ho bude odepisovat. Splátky přijaté od klienta bude islámská banka vykazovat jako své výnosy. Ve smlouvě podepsané klientem může být uvedena informace, že po ukončení časové lhůty přechází vlastnické právo aktiva na klienta tedy nájemce. V takovém případě se bude jednat o islámský leasing Al Ijarah Muntahia Bittamleek. Přejednost vlastnického práva na nájemce daného aktiva může být převeden darem, za symbolickou částku, před ukončením časové lhůty za zbývající splátky nebo postupné převádění vlastnického práva na nájemce (měsíční platba akvizitní a nájemní části). Měsíční splátky hrazené klientem se mohou vytvořit dvěma způsoby. Nájemce může požadovat **fixní nájemné**, které znamená, že se islámská banka dohodne s klientem na určité výši stejných splátek nebo **proměnlivé nájemné**, které může být stanoveno na každé leasingové období jinak, podle potřeb nájemce. Po celou dobu držby aktiva u nájemce zůstává aktivum **ve**

vlastnictví islámské banky a banka musí hradit náklady na opravy a údržbu aktiva v průběhu užívání aktiva nájemcem (Rahim, 2010).

4.5 Islámské hypotéky

Islámské hypotéky jsou velice vyhledávanou finanční službou na území islámu, ale velkou oblibu mají i mimo území islámu, protože někteří jedinci se domnívají, že islámské hypotéky jsou výhodnější než konvenční hypotéky, které se nabízejí po celém světě. Ve Spojených státech amerických se poskytují hypotéky na astronomické částky bez důkladného prověření klienta, ale banky příliš nedbají na to, jestli bude klient schopný splácet své závazky a banky většinou nevyžadují od klienta žádnou počáteční akontaci. V mnoha případech takové hypotéky skončí špatně. Naproti tomu islámské hypotéky jsou založeny na principech islámských financí a jsou v souladu s právem Šari'a. Než islámská bankovní instituce poskytne klientovi islámskou hypotéku, tak si důkladně prověří svého klienta, jestli bude v budoucnu vůbec schopný splácet hypotéku, jaké má majetkové poměry, výši jeho příjmů, jestli využívá klient další úvěry apod. Islámské banky ve většině případů požadují, aby měl klient k dispozici minimálně 20% celkové částky hypotéky. Podstatou islámských hypoték je rozložení rizika mezi klienta a islámskou banku a dosahování rovnoměrného zisku.

Islámské hypotéky jsou poskytovány islámskými institucemi formou islámských finančních produktů jako je **Al Ijarah Muntahia Bittamleek** (finanční leasing) a **murábahou**. U prvního způsobu poskytnutí islámské hypotéky islámské banky většinou nevyžadují žádný počáteční vklad od klient. Pokud se však klient rozhodne požádat o islámskou hypotéku pomocí produktu Al Ijarah Muntahia Bittamleek, což je druh leasingu, tak si klient musí uvědomit, že islámský „finanční“ leasing je možné poskytnout pouze na dokončené aktivum. Klient si tedy nemůže vzít islámskou hypotéku formou produktu Al Ijarah Muntahia Bittamleek na dům, který ještě není celý postaven. Této formy může využít pouze na již dokončený dům, který bude chtít po skončení stanovené lhůty od islámské banky odkoupit. Naopak pro islámskou hypotéku formou produktu murábaha islámská banka vyžaduje vždy nějaký počáteční vklad (přibližně 20%) z celkové částky hypotéky, ale klient takové finanční prostředky může použít na postavení nového domu (Hrdličková, 2013).

4.6 Qard hasan

Podle Koránu by v islámské společnosti neměly být velké rozdíly mezi bohatými a chudými. Z tohoto důvodu byla vytvořena náboženská daň Zakát a mnoho dalších charitativních fondů. Jestliže nastane situace, že se nějaký jedinec vyskytne v opravdové životní nouzi, což se z velké části týká hlavně vdov a sirotků, tak pro takové jedince jsou vytvořeny „bezúročné půjčky“ Qard hasan. V Koránu je dokonce možné vyhledat verše, které vyzývají věřitele, aby jedincům v nouzi prominuli dluhy a za takové činy je Bůh může odměnit. Islámské bankovní instituce poskytují jedincům v nouzi půjčky, za které nepožadují žádnou odměnu, ale někdy chtějí dát určitý majetek jedince do zástavy, aby měly jistotu, že se jim půjčená finanční částka vrátí zpět. Půjčky typu Qard hasan poskytují islámské banky pouze na základě zhodnocení životní situace klienta a klient musí předem islámské bance popsat, jaký má záměr s půjčenými finančními prostředky. Jestliže se islámská banka rozhodne vyhovět klientovi a půjčit mu finanční prostředky na životně důležité věci, tak klient nemůže očekávat, že mu islámská banka pošle na bankovní účet vysoké částky, ale jedná se pouze o finanční podporu, která klientovi zajistí přežití.

O půjčky typu Qard hasan mohou rovněž žádat podnikatelé, kteří se vyskytli v potížích a nechtějí, aby jejich podnik zkrachoval. Těmto klientům však islámské banky neposkytují půjčky zadarmo, ale podnikatel se může s islámskou bankou dohodnout, že celkovou výši půjčených finančních prostředků je možné kapitalizovat. Islámská banka získá v podniku určitý podíl a tím podnikatel vyrovná závazek vůči islámské bance (Babulíková, 2001).

Islámské banky mají vytvořený fond Qard hasan, do kterého se vkládají různé dary a z těchto zdrojů jsou poskytovány půjčky lidem v nouzi. Do Qard hasan fondu se rovněž vkládají finanční prostředky, které pocházejí z činností, které nejsou v souladu s právem Šarī'a. Islámské banky mají povinnost zjišťovat z jakých zdrojů pocházejí finanční prostředky od svých klientů, kteří mají u islámské banky uložené nějaké peněžní prostředky. Podle Koránu by však peněžní prostředky pocházející ze zakázaných zdrojů měly být zlikvidovány, ale jestli opravdu islámské banky později finanční prostředky zlikvidují, to zůstává otázkou.

4.7 Sukúk

Sukúk je pojem pro islámský cenný papír a v islámském účetnictví AAOIFI se tímto finančním produktem zabývá samostaná norma FAS 25. Jedná se o islámský „dluhopis“, který se prodává a nakupuje na islámských finančních trzích. Investoři mají možnost prostřednictvím islámského Sukúk pomoci firmám s jejich podnikáním (Hrdličková, 2013).

4.8 Istisna a salam

Islámský finanční produkt **Istisna** z arabského překladu znamená „**nechat si něco vyrobit**“. Ve většině případů je tento finanční produkt určen k financování výroby. Podnikatelé se mohou rozhodnout, jestli požádají islámskou banku, aby se postarala o financování výroby podniku. Islámská banka vystupuje jako „organizátor“ zadaného projektu od klienta, protože si pronajme služby dodavatelů, kteří budou schopni uspokojit potřeby klienta a vyrobit požadované výrobky. Jedná se tedy o smlouvu na prodej zboží, které ještě nebylo vyrobeno. Klient se musí s islámskou bankou dohodnout na celkové částce za projekt, ale není nutné, aby platil celkovou částku předem. Smlouvu Istisna je možné ukončit, než začne výroba požadovaného projektu. Jakmile dodavatelé dokončí islámskou bankou zadaný projekt, tak islámská banka předá hotový projekt klientovi. Klient se může s islámskou bankou dohodnout na pozdějších splátkách projektu a odměn islámské bance (Babulíková, 2001).

Islámská transakce **Salam** je jedna z nejstarších finančních produktů a byla vytvořena pro účely **financování zemědělství**. Transakce salam nalézá v současné době uplatnění hlavně pro financování nákupu surovin a sériově vyráběného zboží. V praxi funguje salam tak, že dodavatel se dohodne s kupujícím na surovinách nebo výrobcích, které si přeje kupující. Dodavatel musí zboží dodat k přesně vymezenému datu za dohodnutou částku a kupující musí předem zaplatit celou dodávku surovin nebo výrobků (Babulíková, 2001).

4.9 Islámské pojištění - Takaful

Islámské pojištění vznikalo od počátků islámu do současného moderního islámského finančnictví a neustále se rozšiřuje i mimo území islámu. Počátky

islámského pojištění byly založeny na bázi sdružování prostředků a poskytování pomoci mezi rodinami, kmeny, vesnicemi apod. Základy islámského pojištění fungovaly již v období života Proroka Muhammada. V koránu je možné dohledat verše zabývající se základními principy islámského pojišťovnictví. O mnoho let později začaly islámské finanční instituce usilovně pracovat na vytvoření islámského systému pojišťovnictví, který by byl v souladu s islámským právem a byl schopen pomáhat celé společnosti. První koncepty islámského pojišťovnictví byly založeny pouze na podpoře skupin lidí, kteří se mezi sebou znali, ale cílem islámského pojišťovnictví bylo vytvořit fond, do kterého budou přispívat lidé, jež se mezi sebou neznají a budou moci z fondu čerpat finanční prostředky v případě nouze. Jednou z prvních islámských pojišťoven se v roce 1979 stala v Sudánu, pojišťovna Islamic Insurance Co. Ltd (Hrdličková, 2013).

Islámské účetní standardy AAOIFI charakterizují islámské pojišťovnictví jako určitý systém, do kterého jednotliví účastníci vkládají peněžní prostředky a tyto peněžní prostředky jsou později využity na úhradu škod pro některého z účastníků. Název islámského pojištění Takaful vznikl z arabského slova kafala, což v arabském jazyce znamená postarat se o něčí potřeby a poskytování záruk pro ostatní. Systém islámského pojištění je postaven na podpoře a přispěvcích, kde se vytváří zisk jednotlivými účastníky a je sdílen celou skupinou. V určité skupině si jednotliví účastníci poskytují záruky, že pokud dojde k určité škodě u konkrétního účastníka, tak ostatní členové podpoří konkrétního jedince a poskytnou mu pomoc z finančních prostředků fondu. V praxi islámského pojišťovnictví funguje pojištění Takaful tak, že islámská pojišťovna vytvoří fond Takaful, do kterého členové pojišťovny vkládají své finanční prostředky a islámská pojišťovna vykonává dohled nad fondem Takaful a spravedlivě rozděluje finanční prostředky z fondu (Hrdličková, 2013).

5 Islámské účetní standardy

Islámské finanční služby a produkty jsou velice odlišné v porovnání s konvenčními finančními službami a produkty. Ve většině zemí na území Evropy se účetnictví vytváří podle mezinárodních účetních standardů – IFRS nebo na území Spojených států amerických a v anglosaských zemích podle amerických účetních zásad – US GAAP. Společnosti nebo finanční instituce mohou vykazovat účetnictví jednak dle mezinárodních standardů (IFRS), a druhá podle amerických účetních zásad (US GAAP), aby uživatel účetních výkazů dokázal lépe pochopit výkonnost dané společnosti nebo finanční instituce. Islámské finance nabízejí takové finanční produkty a služby, které nedokáží žádné konvenční účetní standardy vykazovat. Z těchto důvodů bylo potřeba vytvořit účetní standardy, které se budou zabývat problematikou islámských financí a budou v souladu s právem Šari'ca. V současné době se islámské finance neustále rozšiřují po celém světě a je důležité vytvořit pro islámské účetnictví jednotný řád a tím docílit vyšší důvěry věřitelů a všech uživatelů islámských účetních výkazů.

V roce 1991 byla založena nezisková organizace **AAOIFI (The Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions)**, která má za úkol vytvářet jednotné účetní, auditorské, vládní a etické standardy pro islámské finanční instituce. Organizace AAOIFI v současné době sídlí v Bahrajnu a je odpovědná za vývoj a vydávání finančních norem pro globální islámský finanční sektor. Organizace AAOIFI vydala více než 100 norem, které se týkají oblastí práva Šari'ca, účetnictví, auditu a etiky. AAOIFI je velice uznávanou organizací, protože ji podporuje mnoho institucionálních členů, centrální banky, regulační orgány, finanční instituce, účetní, auditorské a právnícké firmy ze 45 zemí světa. (aaoifi.com, 2017(1)). Cílem organizace AAOIFI je rozšíření účetních a auditorských specifik pro veškeré islámské finanční instituce pomocí různých workshopů, newsletterů, interpretačních materiálů a prováděním výzkumu. Jedním z rozdílů mezi islámskými a mezinárodními účetními standardy je působnost jednotlivých účetních standardů. Mezinárodní účetní standardy jsou vytvářeny pro veškeré ekonomické a sociální aktivity. Další odlišností je, že komise pro vydávání tradičních účetních norem se v mnoha případech zakládají pro každý ekonomický sektor zvlášť. U mezinárodních účetních standardů se touto tematikou zabývá výbor pro mezinárodní účetní

standards IASB (International Accounting Standards Board). Islámské účetní standardy FAS se zaměřují na reálné vykazování transakcí, aby bylo možné posoudit výkazy a transakce s pravidly práva Šari'ca. Jak již bylo uvedeno výše v této práci, tak muslimové mají povinnost platit náboženskou daň Zakát a islámské účetní standardy rovněž pomáhají vytvořit základ pro výpočet náboženské daně.

Islámské účetní standardy AAOIFI se staly v některých zemích např. Bahrajnu, Jordánsku, Ománu, Kataru, Sudánu a Sýrii povinnou součástí legislativy země. Islámské účetní standardy AAOIFI jsou rovněž akceptovány islámskou rozvojovou bankou (Islamic Development Bank Group).

Islámské účetní standardy AAOIFI sloužily jako základ pro vytvoření národních účetních standardů v zemích Indonésie a Pákistánu. Dobrovolně se rozhodly použít islámské účetní standardy AAOIFI na základě potřeb islámských finančních institucí země jako je Brunej, Dubajské mezinárodní finanční centrum, Egypt, Francie, Kuvajt, Libanon, Malejsie, Saúdská Arábie, Jižní Afrika, Spojené arabské emiráty, Velká Británie a některé země v Africe a Střední Asii.

Islámské standardy auditu a etiky nejsou povinné, ale používají se dobrovolně ve všech významných islámských finančních institucích. (aaoifi.com, 2017(2)).

V současné době je islámskou organizací AAOIFI vydáno celkem 27 účetních norem, které se zabývají různými oblastmi islámských financí. Aktuální seznam platných norem vypadá následovně:

- FAS 1 – Obecné vykazování a zveřejňování účetních výkazů islámských finančních institucí,
- FAS 2 – Murabaha a Murabaha na objednávku,
- FAS 3 – Mudaraba Financování,
- FAS 4 – Musharaka Financování,
- FAS 7 – Salam a Parallel Salam,

- FAS 8 – Ijarah and Ijarah Muntahia Bittamleek,
- FAS 9 – Zakát (náboženská daň),
- FAS 10 – Istisna'a a Parallel Istisna'a,
- FAS 11 – Opravné položky a rezervy,
- FAS 12 – Vykazování a zveřejňování finančních výkazů islámských pojišťoven,
- FAS 13 – Zveřejňování základů pro stanovení a alokaci přebytků nebo deficitů v islámských pojišťovnách,
- FAS 14 – Investiční fondy,
- FAS 15 – Provize a rezervy islámských pojišťoven,
- FAS 16 – Transakce v zahraničních měnách a zahraniční transakce,
- FAS 18 – Islámské finanční služby nabízené konvenčními finančními institucemi,
- FAS 19 – Příspěvky v islámských pojišťovnách,
- FAS 20 – Prodeje s odloženou platbou,
- FAS 21 – Zveřejňování převodu aktiv,
- FAS 22 – Zveřejňování účetních reportů podle segmentů,
- FAS 23 – Konsolidace,
- FAS 24 – Investice do přidružených podniků,
- FAS 25 – Investice do Sukuk, podílů a podobných instrumentů,
- FAS 26 – Investice do nemovitostí a
- FAS 27 – Investiční účty (aaoifi.com, 2017(3)).

Účelem islámských finančních standardů AAOIFI je poskytnout uživatelům prostřednictvím účetních výkazů relevantní informace pro jejich správná ekonomická rozhodnutí. Do skupiny uživatelů islámských účetních výkazů patří investoři (současní či budoucí), uživatelé investičních účtů, vkladatelé, majitelé spořicíh účtů, instituce zabývající se regulací (centrální banky), instituce zaměřující se na výběr náboženské daně Zakát a mnoho dalších uživatelů, kteří mohou být znevýhodněni, jestliže nebudou mít k dispozici správné informace (Rahim, 2010).

V porovnání s uživateli konvenčních účetních výkazů se u islámských účetních standardů vyskytují dvě zásadně odlišné skupiny uživatelů. První z nich jsou uživatelé **investičních účtů** (investování do mudaraby), protože požadavky těchto uživatelů jsou jednak ovlivněny právem Šari'a a rovněž specifickými pravidly investování do mudaraba kontraktů. Druhou skupinou jsou islámské finanční instituce, které se zabývají **náboženskou daní Zakát**. Islámské Zakát instituce mají na starost správně a spravedlivě vybrat náboženskou daň od všech muslimů a následně rozhodnout v jaké míře a jakým jedincům distribuovat náboženskou daň Zakát. Islámské finanční instituce zabývající se výběrem, správou a distribucí náboženské daně Zakát jsou odpovědné za spravedlivé rozdělení daně nejchudším jedincům společnosti (Rahim, 2010).

Islámské účetní standardy AAOIFI by měly splňovat následující cíle:

- vykazovat veškeré ekonomické **zdroje účetní jednotky, závazky a rizika**, která by mohla nastat,
- definovat závazek ohledně **placení náboženské daně Zakát**,
- odhad **Cash Flow a riziko**,
- zabezpečit spravedlivou **míru výnosnosti pro investory**,
- publikovat informace o společenské odpovědnosti jako cíle banky,
- dodržovat veškerá práva a povinnosti účastněných stran,

- umožnit uživatelům účetních výkazů spolehlivé informace pro jejich důležitá ekonomická rozhodnutí,
- dodržování veškerých islámských finančních principů a práva Šarī'a,
- a dokázat odlišit islámským právem zakázané příjmy a výdaje.
(www.slideshare.net, 2017(4)).

Islámská organizace AAOIFI před vytvořením islámských účetních standardů musela pečlivě prověřit základní účetní předpoklady, které obsahují konvenční účetní standardy. Mezi základní účetní předpoklady a zásady se řadí princip účetní jednotky, princip stálého trvání účetní jednotky, aktuální princip, zásada periodicity apod. Islámské účetní výkazy musí být sestavovány za **určitou samostatně oddělenou jednotku**, která musí být jasně vymezena a v účetních výkazech označena. V islámských účetních standardech AAOIFI je možné **oddělit vlastníka** islámské banky **od účetní jednotky**, což znamená, že islámskou banku mohou řídit manažeři pod dohledem vlastníka. Islámské účetní standardy AAOIFI vyžadují **aktuální princip** účtování, aby v islámském účetnictví dosáhlo toho, že každá transakce bude vykázána v období, ve kterém byla uskutečněna bez ohledu na to, jestli účetní jednotka za transakci zaznamenala přítok peněz či nikoliv. Islámské účetní standardy AAOIFI se očekávají, že účetní jednotka bude fungovat v následujících obdobích, což je součástí **principu stálého trvání účetní jednotky**. Pro uživatele islámských účetních výkazů jsou nezbytné **pravidelné informace o konkrétní účetní jednotce**, aby mohli uživatelé vykonávat svá důležitá ekonomická rozhodnutí. U konvenčních účetních standardů trvá období většinou dvanáct měsíců. V islámském účetnictví je velice důležité **vymezení účetního období**, protože se musí stanovit za každou účetní jednotku náboženská daň Zakát. Náboženská daň Zakát se počítá z celkového množství peněžních prostředků a majetku, který účetní jednotka v průběhu účetního období vygenerovala svojí činností (Rahim, 2010). V porovnání s konvenčními účetními standardy nastává u islámských účetních standardů problém v tom, že **muslimové používají pouze lunární kalendář**, ale konvenční účetní standardy se řídí kalendářem slunečním. V důsledku problémů, jež vznikají při použití lunárního kalendáře, účetní standardy

AAOIFI stanovily dva možné způsoby pro výpočet náboženské daně Zakát (www.kantakji.com, 2017(5)). Pokud se islámská účetní jednotka rozhodne používat sluneční kalendář, tak musí náboženskou daň Zakát zvýšit na hodnotu 2,5755%, ale jestliže se islámská účetní jednotka řídí kalendářem lunárním, tak je hodnota náboženské daně Zakát stanovena na 2,5%. (www.kantakji.com, 2017(6)).

5.1 Povinné účetní výkazy islámských bank k datu účetní závěrky

V islámském účetním standardu FAS 1 jsou uvedeny náležitosti, které by měly být dodrženy k datu účetní závěrky a jsou závazné především pro islámské finanční instituce. Pokud nastane situace, že se islámské účetní standardy dostanou do konfliktu s konvenčními účetními standardy v určité zemi, tak je možné, aby islámská finanční instituce vykazovala své účetnictví jednak dle islámských standardů a druhak podle konvenčních účetních standardů pro lepší pochopení účetních výkazů všech uživatelů.

V islámském účetnictví se účetní závěrka skládá z klasických výkazů jako požadují konvenční účetní standardy, což je **rozvaha, výsledovka, výkaz cash flow a výkaz o změnách ve vlastním kapitálu**. Islámské účetní standardy AAOIFI požadují k datu účetní závěrky ještě **další tři výkazy**. Jedním z dodatečných účetních výkazů je finanční výkaz, který informuje **o změnách v investování** islámských bank. V kapitole finančních produktů islámského bankovníctví bylo uvedeno, že islámské banky operují s investičními účty svých investorů a islámská bankovní instituce v těchto případech může finanční prostředky investorů dle svého uvážení investovat do různých, islámským právem povolených oblastí. Islámská bankovní instituce investuje finanční prostředky svých investorů samostatně nebo se může rozhodnout, že finanční prostředky ve fondu investorů zkombinuje s vlastními finančními prostředky. Tento způsob investování je plně v rukou islámských bankovních institucí a **není omezen**.

Naproti tomu existují **omezené investice**, u kterých je islámská bankovní instituce v pozici manažera neboli agenta investice, což znamená, že islámská bankovní instituce se snaží investorovi vydělat předem dohodnutý zisk za předem dohodnutou odměnu. V tomto případě není možné, aby islámská banka

kombinovala finanční prostředky investora s vlastními. Pokud islámská banka investuje finanční prostředky investora formou mudaraba smlouvy, tak není možné, aby islámská banka vykazovala finanční prostředky (investici) od investora za vlastní a uváděla takové finanční prostředky ve své rozvaze. Výkaz o změnách omezených investic musí být vytvořen za účetní jednotkou dané období a omezené investice se musí rozčlenit podle typu a původu (www.kantakji.com, 2017(7)).

Další výkazy hledí na islámskou bankovní instituci jako na **správce finančních prostředků**, které jsou určeny na podporu sociálně znevýhodněných jedinců a jsou složeny z těchto dvou výkazů:

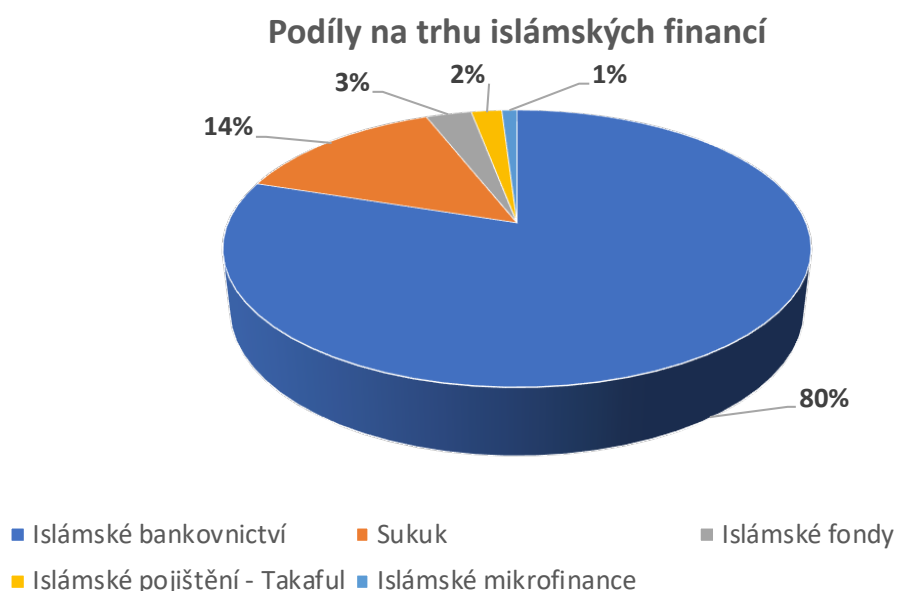
- **Finanční výkaz zdrojů a spravování náboženské daně Zakát a dalších nadačních fondů** – náboženská daň zakát je povinná pro všechny muslimy a slouží k zabezpečení a podpoře společnosti, aby se neustále zvyšovala životní úroveň v zemi a zamezilo se chudobě. Náboženská daň Zakát slouží ke snížení rozdílu mezi bohatými a chudými. Náboženská daň Zakát se vyměřuje na základě čistých aktiv (do čistých aktiv patří i peněžní hotovost). Pokud není v určitých zemích islámu daný stát samostatně nestará o výběr náboženské daně zakát, tak musí každá islámská bankovní instituce založit fond pro výběr daně Zakát a charitativní účely. Jestliže konkrétní islámská bankovní instituce založí tento fond, tak je odpovědná za výběr a rozdělení náboženské daně Zakát. V každém finančním výkazu zdrojů a spravování náboženské daně Zakát musí být uvedeno, z jakých zdrojů se podařilo náboženskou daň vybrat, uvést k jakému úbytku finančních prostředků za období došlo a závěrečnou bilanci (www.kantakji.com, 2017(8)). U společností s ručením omezeným se náboženská daň Zakát vyměřuje z čistých aktiv dané společnosti, ale vyměřená částka Zakátu se následně rozdělí mezi majitele společnosti, kteří jsou odpovědni za odevzdání správné částky. U další druhů společností se náboženská daň Zakát stanovuje jménem vlatníků společnosti, kteří si následně závazek zaplatit daň Zakát rozdělí podle jejich podílů ve společnosti (www.kantakji.com, 2017(9)).

- **Finanční výkaz zdrojů a hospodaření s peněžními prostředky z Qard al Hasan fondu** - islámská právní věda Fiqh charakterizuje Qard jako neúročenou půjčku, kterou poskytují islámské bankovní instituce jedincům v nouzi. Islámská banka uzavře smlouvu s klientem této půjčky na předem dohodnuté období a po uplynutí období by měl klient zaplatit islámské bance celou vypůjčenou částku, ale islámská banka nepožaduje od klienta žádný „úrok“. Tato forma půjčky je poskytována pouze jedincům v opravdové nouzi, což mohou být vdovy, sirotci apod. Islámská banka před uzavřením smlouvy pečlivě vyhodnotí životní situaci klienta a klient musí islámské bance předložit jeho záměry s danou půjčkou. „Bezúročné“ půjčky Qard se nepohybují do vysokých částek, ale slouží pouze pro zabezpečení základních životních podmínek. Islámská bankovní instituce může vytvořit Qard fond, aby docílila své mise, což může zvyšování životní úrovně společnosti. Pokud islámská banka vytvoří Qard fond, tak musí pravidelně zveřejňovat výkazy tohoto fondu a v něm uvádět zdroje veškerých příjmů. Do zdrojů fondu Qard se mohou zařadit peněžní prostředky, které nebyly využité pro půjčování peněz běžným klientům v průběhu sledovaného období (www.kantakji.com, 2017(10)). V kapitole islámských finančních principů bylo uvedeno, že je možné investovat pouze do povolených oblastí islámským právem Šarī'a. Islámské účetní standardy AAOIFI požadují od islámských bankovních institucí, aby uvedly příjmy a výdaje, které nejsou v souladu s islámským právem Šarī'a. Islámská bankovní instituce je povinna vysvětlit, co udělá s příjmy a výdaji, které nejsou v souladu s právem Šarī'a. Islámská bankovní instituce se může rozhodnout vložit do charitativního fondu Qard peněžní prostředky, které byly vyhodnoceny islámským právem Šarī'a jako nepovolené (Rahim, 2010). Peněžní prostředky pocházející ze zakázaných příjmů nemohou být ve charitativních fondech Qard napořád, ale musí být po určité době patřičně zlikvidovány. Samotná islámská bankovní instituce může pro fond Qard použít finanční prostředky z dočasných peněžních prostředků svých klientů (www.kantakji.com, 2017(11)).

6 Islámské finance v globálním finančním systému

Islámské finančníctví se za několik let natolik rozšířilo, že se islámské finance staly významnou součástí globálního finančního systému. V důsledku pomalého ekonomického růstu byl růst islámského bankovníctví a finančníctví v roce 2016 pomalý na Středním východě a v arabském regionu. Naproti tomu růst islámského finančníctví zaznamenaly kontinenty jako je Afrika a střední Asie. Pro přehlednější vyjádření islámského finančního sektoru je možné rozdělit islámské finance do pěti kategorií, a to na islámské bankovníctví, sukuk, islámské fondy, islámské pojišťovnictví – Takaful a islámské mikrofinance.

Obr. 2 Podíly na trhu islámských financí

Zdroj: Vlastní zpracování dle Zubair Mughal. A Global Analysis about the Outlook of Islamic Banking and Finance in 2017

Islámské bankovníctví představuje největší 80% podíl na trhu islámských financích a dosahuje přibližně 2,3 bilionu amerických dolarů. Na druhém místě je investování prostřednictvím Sukuk, které přispívá 14% podílem a následovníkem jsou islámské fondy, jež vyplňují 3% trhu islámských financí. Islámské pojištění Takaful představuje pouhé 2% z celkových islámských financí a 1% sektor islámských mikrofinancí. **Do konce roku 2017 se očekává celkový objem islámského finančního sektoru okolo 2,7 bilionu amerických dolarů** (alhudacibe.com, 2017(12)).

Růst islámského finančního systému je hlavně ovlivněn následujícími faktory:

- neustále rostoucí cenou ropy,
- aktivitou některých jurisdikcí na celém světě během podpory islámských finančních trhů v jejich zemích,
- stále rostoucí muslimskou populací a jejich příbuzných a rovněž vyšší poptávkou po finančních produktech, které jsou v souladu s islámským právem,
- myšlenkou, že islámské finance mohou pomoci zlepšit globální finanční stabilitu,
- multilaterální organizace a mnoho centrálních bank provádějí různé studie a analýzy ohledně potenciálních výhod islámských financí v jejich regionech (Filippo di Mauro, 2013).

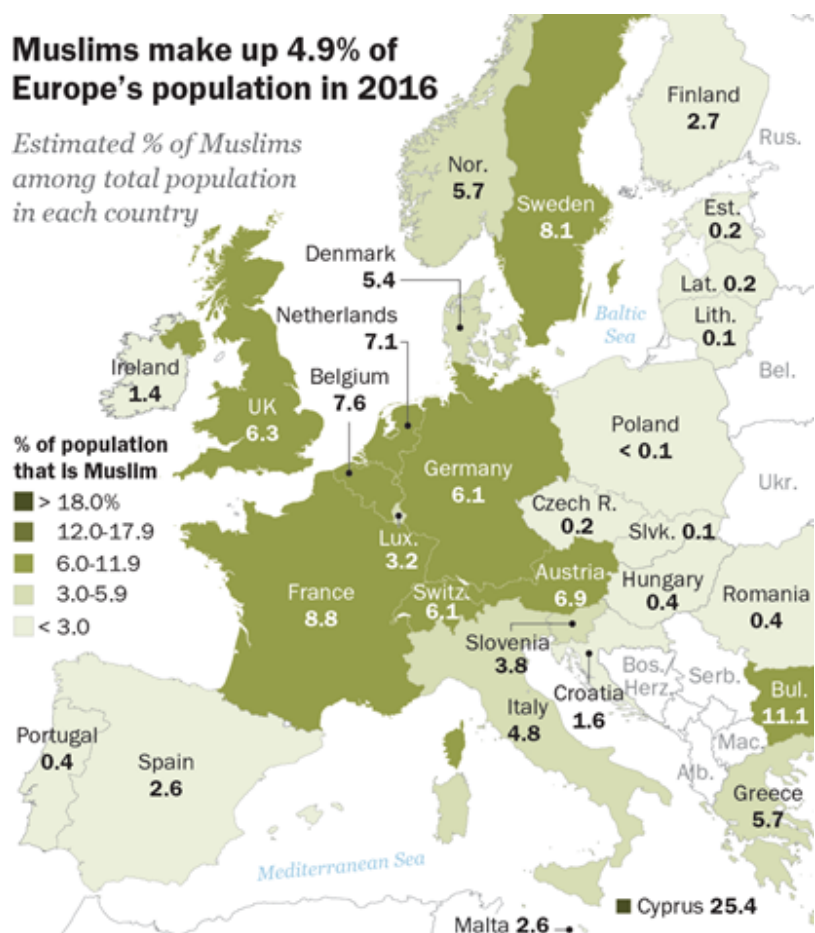
Největší podíl aktiv islámského bankovníctví na globálním islámském finančním trhu mají země jako je Indonésie, Malajsie, Turecko, Pákistán, U.A.E, Katar, Saúdská Arábie, Kuvajt a Bahrajn, kde jejich podíl na globálním islámském finančním trhu dosahuje téměř 82%. Saúdská Arábie se považuje za centrum islámských financí. Očekává se, že Maroko, Uganda, Čína a Rusko budou mít od roku 2017 slušné základy pro rozšíření islámského bankovníctví. Podle generálního ředitele AlHuda Center Of Islamic Banking & Economics (CIBE), pana Muhammada Zubaira Mughala **v roce 2020 celkový objem globálního islámského finančního sektoru překročí částku 3 biliony amerických dolarů** díky rostoucímu investování Sukuk a islámského bankovníctví. Islámskému pojištění Takaful se příliš nedaří v růstu, protože v mnoha zemích není možné plně aplikovat islámské pojištění kvůli nedostatečné legislativě a předpisům, které upravují islámské pojištění. Co se týče islámského mikrofinancování, tak v roce 2016 došlo k určitým pozitivním změnám, ve kterých byly zavedeny nové modely mikrofinancování (např. Mikro-Takaful, Fintech, sociální finance a další islámské produkty mikrofinancování). Je možné očekávat, že islámské mikrofinancování by mohlo globálně do konce roku 2017 dosáhnout až 2 miliardy amerických dolarů a celkový počet islámských institucí mikrofinancování vzroste na 400.

Rok 2017 představuje pro islámské finance spoustu nových příležitostí. V zemi Uganda, Keňa a Tanzánii se pomalu začíná rozvíjet islámský finanční systém. Maroko a Tunisko patří mezi rozvíjející se trhy v severní Africe, kdežto Nigérie, Senegal, Mauretánie, Ivory Cost v západní Africe mají organizovaný systém islámských financí a investiční Sukuk se významně rozrůstá v těchto oblastech. Pokud se pozornost zaměří na Střední Asii, tak rok 2017 se jeví jako úspěšnější než předchozí rok. Hlavním důvodem je zvyšující se tendence Ruska směřovat k islámskému bankovníctví a finančnictví, protože země v centální Asii jsou bližší Rusku v oblasti bankovníctví a finančnictví navzdory tomu, že byly odděleny od SSSR. Prezident Donald Trump má pozitivní vztah k rozvoji bankovníctví a financí ve Spojených státech amerických, takže rozšíření islámského bankovníctví a finančnictví bude určitě zahrnuto v jeho programu, protože v současné době na území Spojených států amerických operuje více než 25 islámských finančních institucí. Po Brexitu je viditelné, že Cameronův sen o tom, aby se Londýn stal centrem islámských financí se začíná rozplývat a islámský finanční trh ve Velké Británii bude čelit vysokému nátlaku. Indie je druhou zemí, ve které je největší počet muslimských obyvatel na světě a islámské bankovníctví by mělo být v Indii považováno za náboženský produkt, ale stále se nedaří rozšířit islámské bankovníctví a finance kvůli špatné politice a náboženské harmonii. Naopak Čína v roce 2017 musela začít uvažovat o rozšiřování islámského bankovníctví a financí díky projektu CPEC s Pákistánem (alhudacibe.com, 2017(13)).

7 Islámské finance na území Evropy

Islámské finančníctví se s rostoucím počtem muslimů na území Evropy začíná každým rokem rozšiřovat. V posledních letech pocítila Evropa rekordní příliv žadatelů o azyl, kteří ve většině případů pocházejí ze Sýrie a mnoha dalších muslimských zemích. Tato obrovská vlna uprchlíků vyvolává v mnoha lidech smíšené pocity o budoucí bezpečnosti v Evropě. Výzkumné centrum Pew Research Center se zabývá různými modely, jak by se mohla zvýšit populace muslimů na území Evropy a vytvořila tři možné scénáře budoucí populace muslimů v Evropě. V současné době žije v Evropě od poloviny roku 2016 přibližně **25,8 milionu muslimů**, což znamená **4,9% celkové populace Evropy**. V porovnání s rokem 2010, kdy v Evropě pobývalo 19,5 milionů muslimů, což představovalo 3,8% populace Evropy, se jedná o výrazný nárůst muslimů v Evropě.

Obr. 3 Populace muslimů na území Evropy

Zdroj: Pew Research Center. Europe's Growing Muslim.

Celkový počet muslimské populace na území Evropy byl roce 2016 přibližně 25 770 000, což vychází na 4,9% populace obyvatelstva Evropy. Populace muslimů byla vypočítána z 28 států Evropské unie a plus Norska a Švýcarska. Nejvíce muslimů v Evropě se vyskytuje ve **Francii**, kde je celkový počet muslimů 5 720 000, což vychází na 8,8% podíl obyvatelstva Francie. Druhé místo patří **Německu**, které obývá přibližně 4 950 000 muslimů, což je 6,1% populace Německa. A třetí země s největším počtem muslimů je **Velká Británie**, ve které v roce 2016 žilo 4 130 000 muslimů a muslimové obsadili 6,3% podíl obyvatelstva Velké Británie. Mezi další země Evropy s největším počtem muslimů se řadí Itálie (2 870 000 muslimů, 4,8% podíl), Nizozemsko (1 210 000 muslimů, 7,1% podíl) a Španělsko (1 180 000, 2,6% podíl).

Jedním z možných scénářů, který by mohl podle výzkumného centra Pew Research nastat, je „**nulová migrace**“. Tímto scénářem centrum Pew Research říká, že pokud by se veškerá migrace úplně zastavila, tak je možné očekávat, že počet muslimů v Evropě se do **roku 2050** zvýší ze současné úrovně 4,9% na **7,4%**. Zvýšení muslimského obyvatelstva by bylo způsobeno tím, že muslimové jsou v průměru mladší (o 13 let) a mají vyšší plodnost (v průměru o jedno dítě více na ženu) než Evropané.

Druhý možný migrační scénář předpokládá, že se veškeré toky uprchlíků zastaví od poloviny roku 2016, ale stále budou pokračovat současné úrovně „pravidelné“ migrace do Evropy, což zahrnuje migrace těch, kteří přicházejí do Evropy z jiných důvodů než žádat o azyl. Pokud by nastala tato situace, tak by mohla muslimská populace v Evropě do roku 2050 dosáhnout **11,2%** evropské populace.

A nakonec třetí „nejhorší“ migrační scénář předpovídá extrémní příliv uprchlíků do Evropy jako byl mezi roky 2014 a 2016, že bude pokračovat stále do budoucnosti. V takovém případě by se mohlo stát, že by muslimové tvořili **14%** evropského obyvatelstva. V porovnání se současnou populací muslimů v Evropě by se jednalo o trojnásobek současného podílu muslimů. Evropská unie řeší problém související s rostoucí populací v Evropě a mnohé členské státy vytvářejí politické změny zaměřené na omezení přítoku uprchlíků do Evropy.

S příbývajícíím počtem muslimských obyvatel v Evropě se logicky začínají rozrůstat islámské bankovní a finanční instituce, protože většina muslimů vyžaduje finanční a bankovní produkty, které jsou v souladu s islámským právem. Zájem o islámské bankovní instituce na území Evropy je samozřejmě vhodná příležitost pro podnikatele (www.pewforum.org, 2017(14)).

7.1 Islámské finance ve Francii

Ve Francii žije v současné době nejvíce muslimů z celé Evropy a výhodou pro islámské finance je možná spolupráce s Německem a Velkou Británií, které jsou blízko Francie. Obyvatelé Francie však mají velké obavy z rozšiřování islámského finančnictví a růstu populace muslimů kvůli mnoha proběhlým teroristickým útokům. Celkový vývoj islámských financí ve Francii je připisován velké podpoře francouzských státních orgánů, kteří se zasloužili o vybudování vhodného a přátelského prostředí pro rozvoj islámských financí. V roce 2007 byla ve Francii založena Islámská finanční komise, a od té doby bylo umožněno investovat do islámských fondů a investičního Sukuk. Pařížská burza cenných papírů později vytvořila segmenty pro Sukuk investice a čtyři druhy daní, které byly zaměřeny na způsoby islámského financování murábaha, sukuk, ijarah a istisna. O rok později francouzské regulační úřady provedly několik kroků na podporu islámského finančnictví ve Francii. V první vlně v roce 2008 se regulační orgány zaměřily na úpravu daňového systému a legislativy s cílem posílit islámské finančnictví ve Francii. Konkrétně se jednalo o umožnění islámského investování Sukuk na francouzském regulovaném trhu a zajištění spravedlivého výměru daní ze všech islámských finančních transakcí apod. V červnu 2010 vytvořila vláda určité změny v zákonech, aby bylo ulehčeno emitování islámského Sukuk „dluhopisu“, změny týkající se dvojího zdanění, placení daní z nemovitostí apod. (Filippo di Mauro, 2013).

Prezident pařížské finanční unie, pan Gilles Saint Marc se věnoval možnostmi fungování islámských financí ve Francii. Ve své práci porovnává odlišnosti, které se vyskytují v islámských financích vytvořených podle islámského práva s finančními principy vytvořenými podle francouzského práva. Pan Gilles Saint Marc zdurazňuje, že se islámské a francouzské finanční principy příliš neliší, a dokonce se v nich

vyskytují určité podobnosti. Například islámský princip zákazu ribá je ve francouzském právu zmíněn v podobě zákazu lichvy. Ve francouzském právu není úprava hazardních her jako u práva islámského. Naopak francouzské právo výslovně nezakazuje hazardní hry, ale v občanském zákoníku je uvedeno, že všechny obchodní transakce musí mít předem charakterizovaný účel, aby se zamezilo spekulativním obchodům. Islámské sdílení zisku a ztrát je vyloženo ve francouzském korporátním právu. Francouzský obchodní a finanční zákoník dovolují společnou účast více jedinců na finančních operacích a je možné sdílet partnerství v podnikání jako je tomu u islámského práva (Hrdličková, 2013).

Francouzské banky jako je např. Société Générale, BNP Paribas a Crédit Agricole vytvořily finanční produkty, které jsou v souladu s islámským právem a respektují požadavky investorů regulátorů mimo Francii. Francouzská banka Crédit Agricole financovala projekt elektrárny v roce 2003 v Saúdské Arábii za použití islámské smlouvy a banka Société Générale oznámila, že v Malajsii zahájí program islámských dluhopisů ve výši 300 milionů dolarů. Marocká banka Chaabi Bank je zatím jedinou islámskou bankovní institucí působící ve Francii, která nabízí služby depozitních účtů a finanční produkty zaměřené na nemovitosti. V roce 2015 vytvořila banka Azurite Courtage islámské takaful pojišťovací produkty pro islámské obyvatele a téhož roku byla založena společnost Noorassur, která nabízí online islámské produkty v souladu s islámským právem a ve Francii má v současné době několik poboček. Společnost Noorassur nabízí islámské takaful pojišťovací produkty a islámské produkty zaměřené na spoření (na svatby, studium a důchody) (gettingthedealthrough.com, 2017(15)).

7.2 Islámské finance v Německu

Německo je v současné době druhou zemí Evropy s největším počtem muslimů. Počátky islámských financí v Evropě pochází z 80. let, kdy se ve Velké Británii otevřely zahraniční pobočky islámských bank. V Německu se islámské finance začaly rozvíjet až po mnoho let později. Němečtí muslimové pocházeli většinou z Turecka, kde se islámské finance začaly rozvíjet až od 90. let. Určitá změna nastala v Německu na konci devadesátých let, kdy byly v Německu nabízeny první islámské fondy, vytvořené z velké části podle zákonů Lucemburska. Hlavním impulsem rozšíření islámských financí v Německu bylo vydání islámských cenných papírů Saxory Anhalt v roce 2004. Vysoká poptávka po islámském cenném papíru Saxory Anhalt směřovala z 60% investorům do Bahrajnu a Spojených arabských emirátů a zbývajících 40% investorům do Evropy (zejména do Francie a Německa). Dalším milníkem islámských financí v Německu v roce 2006 stalo založení institutu pro islámské bankovníctví a finance ve Frankfurtu a poradenská společnost zaměřující se na islámské finance. V roce 2009 německý Federální úřad pro finanční dohled (BaFin) obdržel žádost, aby umožnil provádět bankovní operace v Německu v souladu s islámským právem Šarī'a. Dále bylo potřeba rozšířit bankovní licenci, jinak islámské bankovní produkty budou limitovány. Později v květnu 2012 následovala další konference týkající se islámského financování, která byla organizována rovněž BaFinem a měla prodiskutovat produkty islámského kapitálového trhu, jež budou v souladu s právem Šarī'a. Německé finanční instituce se rovněž aktivně účastní globálního islámského finančního systému prostřednictvím svých dceřiných společností v Londýně, Dubaji a Kuala Lumpur. Pomocí těchto dceřiných společností může Německo přilákat další islámské fondy a investory díky jejich odborným znalostem o islámských financích (Filippo di Mauro, 2013).

V Německu neexistovaly žádné islámské bankovní instituce, ale konvenční německé banky jako je Deutsche Bank, Unicredit (v té době známá jako Hypo-Vereinsbank) nebo pojišťovna Allianz nabízejí islámské bankovníctví prostřednictvím svých poboček nebo dceřiných společností v různých arabských zemích, které se vyskytují z velké části v zemích Perského zálivu. Založení první islámské banky v Německu trvalo několik let. V roce 2004 islámská banka Kuveyt

Türk Katilim Bankasi A. Ş. založila v Mannheimu svoji pobočku bez bankovní licence. V roce 2010 získala pobočka banky Kuveyt Türk Katilim Bankasi A. Ş. v Mannheimu omezenou bankovní licenci, takže banka nemohla plně vykonávat svoji činnost. V roce 2012 požádala banka Kuveyt Türk Katilim Bankasi A. Ş. o úplnou bankovní licenci, ale udělení úplné licence trvalo téměř dva a půl roku, protože německý kontrolní úřad musel prověřit, že islámská banka Kuveyt Türk Katilim Bankasi A. Ş. bude poskytovat své bankovní produkty v souladu s německým právem. Islámská banka Kuveyt Türk Katilim Bankasi A. Ş. mohla vykonávat svoji činnost až v roce 2015, kdy ji byla udělena úplná licence. Budoucí rozšiřování islámských bank v Německu závisí na mnoha faktorech. Turecká banka Kuveyt Türk Katilim Bankasi A. Ş. by však mohla být považována za průkopníka v oblasti islámských financí v německu (www.uni-muenster.de, 2017(16)).

7.3 Islámské finance ve Velké Británii

Velká Británie se řadí mezi nejvyspělejší islámské finanční trhy v Evropě a stává se klíčovou zemí pro zahraniční finanční instituce, které splňují požadavky islámského práva. V současné době je ve Velké Británii celkem pět islámských bank Abu Dhabi Islamic Bank, Al Rayan Bank, Bank of London and The Middle East, Gatehouse Bank a QIB UK, které jsou plně v souladu s islámským právem. Naproti tomu jsou ve Velké Británii konvenční bankovní instituce, které poskytují islámské bankovní produkty a služby jako je např. ABC International, Bank Ahli United Bank, Bank of Ireland, Barclays, BNP Paribas, Bristol & West, Citi Group, Deutsche Bank, IBJ International London, J Aron & Co, Lloyd's Banking Group, Royal Bank of Scotland, Standard Chartered, UBS a United National Bank.

Londýn se stal významným finančním centrem, ve kterém se vyskytují velké mezinárodní společnosti. Islámské finanční produkty a služby se ve Velké Británii začaly rozvíjet v 80. letech, když Londýnská burza kovů (LME) poskytla jednodenní vklady založené na islámském finančním principu murábaha. První islámská banka Al Baraka International byla ve Velké Británii založena v roce 1982 a po jejím založení následoval růst poptávky po islámských finančních produktech. Počátkem roku 2000 vláda Velké Británie začala mít velký zájem o rozšíření islámských financí a vypracovala určitý program, aby předpisy týkající se finančních služeb Velké

Británie byly kompatibilní s růstem islámských financí. Vláda musela zajistit, aby islámské a konvenční finanční transakce měly stejné daňové povinnosti. Jakmile se vládě povedlo upravit legislativu, aby islámské finance byly v souladu se zákony Velké Británie, tak došlo výraznému růstu nabídky islámských hypoték a díky nim získalo 2,5 milionu muslimů bydlení ve Velké Británii. Trh islámských dluhopisů začal fungovat ve velké Británii od roku 2007 a neustále pokračoval v růstu. Do roku 2015 bylo na londýnské burze cenných papírů 57 společností v celkové hodnotě 51 miliard amerických dolarů. S neustále se rozvíjejícím odvětvím islámských financí ve Velké Británii bylo také nutné rozšiřovat odborné vzdělávání v oblastech islámských financí. V současné době fungují ve Velké Británii čtyři velké odborné ústavy a skoro 70 univerzit a škol nabízející vzdělání zaměřené na islámské finance. Neustále se rozvíjející islámské finance přinášejí mnoho výhod pro Velkou Británii díky mnoha profesionálům, kteří jsou schopni vytvářet finanční transakce v souladu s islámským právem. Vláda Velké Británie se snaží podporovat islámské transakce a neustále upravovat legislativu, proto se Londýn stal jedním z největších islámských finančních center mimo území islámu. Současná nabídka islámských finančních produktů a služeb přilákala mnoho investic do infrastruktur včetně kulturních budov jako je olympijský park, rekonstrukce mrakodrapu Shard a dohody o financování společnosti Airbus apod. (www.gov.uk, 2017(17)).

8 Islámské finance na území islámu

Pojem islámské finance na území islámu znamená, že vybrané státy nejsou charakterizovány jako islámské země, ale jejich legislativa a zákony jsou z větší části vytvořeny podle islámského práva.

8.1 Islámské finance kolem Perského zálivu

Oblast kolem Perského zálivu je srdcem islámského finančnictví z celého světa a vyskytují se zde největší islámské finanční centra. Okolo Perského zálivu jsou země jako je Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Bahrajn, Katar, Kuvajt a Omán, které tvoří skupinu GCC (Gulf Cooperation Council). V těchto zemích jsou veškeré islámské bankovní instituce kompletně v souladu s islámským právem. Finanční instituce zde poskytují veškeré islámské finanční produkty. Oblast Perského zálivu zažívá expanzi v rozšiřování finančních center.

Spojené arabské emiráty jsou složené ze sedmi jednotlivých emirátů a jsou specifické tím, že zde existují určité oblasti, které mají vlastní zákony a přepisy. První islámská bankovní instituce byla vytvořena již v roce 1970 v Dubaji. Centrální banka ve Spojených arabských emirátech byla založena o deset let později v roce 1980 a nahradila měnovou radu, která byla založena v roce 1973. Cílem založení centrální banky bylo vytvořit kontrolu nad bankovními institucemi v jednotlivých emirátech a umožnit kontrolu zahraničních bank působících ve Spojených arabských emirátech (web.dubaichamber.ae, 2017(18)). V roce 2008 centrální banka ve Spojených arabských emirátech umožnila zahraničním bankovním institucím vstoupit na území emirátů a poskytovat zde jejich finanční produkty. V roce 2014 zveřejnila centrální banka seznam 28 zahraničních s 115 pobočkami ve Spojených arabských emirátech. Místní banky jsou osvobozeny od všech daní a zahraniční bankovní instituce musí platit daň 20% z jejich zisku. Ekonomika a celkové finančnictví ve Spojených arabských emirátech je závislé na aktuální ceně ropy (www.export.gov, 2017(19)).

V Saúdské Arábii je celá ekonomika rovněž závislá na vývoji ceny ropy a díky zásobám ropy je Saúdská Arábie velice bohatou ekonomikou. O islámský bankovní sektor se v Saúdské Arábii stará saúdsko arabská měnová agentura, která je

nezávislá a je podřízena příkazům a pokynům Rady ministrů. Ministerstvo financí a národní hospodářství je odpovědné za Saudsko arabskou měnovou agenturu. Saudsko arabský bankovní sektor má velmi dobrý potenciál, protože bankovní sektor v Saúdské Arábii má nejvíce finančních aktiv. Za největší islámskou banku je považována islámská banka Al-Rajhi sídlící v Saúdské Arábii. V současné době působí v Saúdské Arábii 15 islámských bank a z toho jsou 3 zahraniční banky (Deutsche Bank, JP Morgan Chase a BNP Paribas) (whitepass.com, 2017(20)).

V Bahrajnu začala působit první islámská banka již v roce 1979 banka The Bahrain Islamic Bank a od té doby se začaly poptávat veškeré islámské finanční produkty včetně leasingů a investičních programů. Růst islámského bankovníctví od založení banky The Bahrain Islamic Bank byl pomalý, protože v roce 1994 bylo v Bahrajnu pouze pět islámských investičních bank. Růst islámského bankovníctví se Bahrajnu ukázal až během doby válčení v Perském zálivu, kdy se zvýšila cena ropy, což zvýšilo poptávku po islámských finančních produktech. Bahrajn se považuje za zemi, která se zasloužila o vytvoření islámských financí, protože v roce 1978 v Bahrajnu proběhla konference, která se zabývala vytvořením konceptu pro islámské finance. V současné době v Bahrajnu působí 27 islámských bankovních institucí a mnoho dalších zahraničních bankovních institucí. Některé bankovní instituce mají v Bahrajnu umístěné vedení celé společnosti např. BNP Paribas, CITI Islamic Investment Bank, ABC Islamic, Al-Baraka Islamic Bank a UBS (www.gtnews.com, 2017(21)).

V Kataru je v současné době pět islámských bankovních institucí, což jsou banky Barwa Bank, International Islamic, Masraf Al Rayan, Qatar Islamic Bank a Qatar First Bank. Banka Qatar First Bank byla regulována finančním orgánem QFC a stala se první nezávislou investiční bankou v souladu s islámským právem. V únoru 2011 finanční orgán QFC vydal příkaz, aby si banky oddělily své islámské a konvenční úvěrové operace do konce roku 2011. Islámské bankovní operace jiných konvenčních bankovních institucí jsou na katarském finančním trhu zakázány. V roce 2012 byl vydán zákon, který požaduje, aby veškeré islámské banky měly k dispozici alespoň tři specialisty na islámské právo a musí být zvoleni akcionáři. Specialisté na islámské právo v dané bankovní instituci nesmí být rodinnými příslušníky žádného z akcionářů ani nesmí vlastnit žádné akcie bankovní instituce.

Očekává se, že bankovní sektor v Kataru do roku 2017 vzroste na 100 miliard amerických dolarů v důsledku růstu poptávky po místních úvěrech pro financování infrastruktury a investičních projektů (marhaba.qa, 2017(22)).

Islámské finance v Kuvajtu se neustále rozšiřují, což potvrdila poradenská společnost EY. Podle společnosti EY docházelo v letech 2009 až 2013 k ročnímu růstu bankovníctví o 17,6% a podle odhadů by bankovní sektor v Kuvajtu měl růst do roku 2018 přibližně o 19,7% ročně. Taková míra růstu převyšuje růst konvenčních bank a vytváří tlak na konvenční finanční instituce (www.worldfinance.com, 2017(23)). V Kuvajtu působí banky jako je Kuwait Finance House, Warba Bank, Boubayan Bank, Al Ahli United Bank, Al-Rajhi Bank a International Bank of Kuwait.

Bankovníctví v Ománu je poměrně malé, ale působí jako dobře fungující a výkonný sektor. Bankovníctví je v Ománu soustředěné mezi tři bankovní instituce Bank Muscat, National Bank of Oman a Bank Dhofar. V roce 2012 byly v Ománu založeny dvě místní islámské banky Bank Nizwa a Al Izz Islamic Bank, které získaly licenci, aby mohly poskytovat islámské bankovní produkty. V Ománu působí i řada dalších bankovních institucí jako je Dubai Islamic Bank, Bank Muscat a National Bank of Oman (gulfbusiness.com, 2017(24)).

8.2 Islámské finance v Malajsii

Islámské bankovníctví v Malajsii je velice specifické, protože v této zemi začaly fungovat náznaky islámského finančnictví již před založením prvních islámských bank. V Malajsii bylo umožněno fungování dvojího bankovníctví, ve kterém fungoval konvenční bankovní systém současně s islámským bankovním systémem. První islámská banka Islam Malaysia Berhad byla v Malajsii založena v roce 1983. Islámská banka Islam Malaysia Berhad poskytovala bankovní produkty a služby, které byly rovněž k dispozici u konvenčních bankovních institucí. Dlouhodobým cílem centrální banky v Malajsii bylo vytvořit operace islámského bankovního sektoru, které budou paralelní s operacemi konvenčního bankovního sektoru. V roce 1993 banka Bank Negara Malaysia spustila projekt nazvaný "Bezúročný bankovní systém". Pomocí tohoto programu mohly finanční instituce nabízet produkty a služby islámského bankovníctví. V roce 1996 vydala banka Bank Negara Malaysia příkaz pro islámské bankovní instituce, že musí v poznámkách účetní závěrky zveřejnit rozvahu a výkaz zisku a ztrát podle určitého vzoru. Pro rozšíření islámských financí v Malajsii byla založena Národní poradenská rada (NSAC), která měla za úkol poskytovat poradenskou činnost ohledně islámského bankovníctví a pojištění Takaful. V roce 1999 vznikla v Malajsii druhá islámská banka Bank Muamalat Malaysia Berhad. Tato islámská banka byla založena kvůli sloučení bank Bank Bumiputra Malaysia Berhad a Bank of Commerce Berhad. V roce 2004 Malajsie schválila možnost vstupu zahraničních islámských bank, kterým byly uděleny licence k provozování činnosti. Jednalo se o Kuwait Finance House, Al-Rajhi Banking & Investment Corporation a Qatar Islamic Bank. V současné době působí v Malajsii domácí islámské banky Bank Islam Malaysia Berhad a Bank Muamalat Malaysia Berhad, šest zahraničních islámských bank (Kuwait Finance House (Malaysia) Berhad, Al Rajhi Banking & Investment Corporation (Malaysia) Berhad, Asian Finance Bank Berhad, HSBC Amanah Malaysia Berhad, Standard Chartered Saadiq Berhad a OCBC Al-Amin Bank Berhad) a devět islámských poboček (RHB Islamic Bank Berhad, Hong Leong Islamic Banking Berhad, CIMB Islamic Bank Berhad, Amlslamic Bank Berhad, Affin Islamic Bank Berhad, EONCAP Islamic Bank Berhad, Alliance Islamic Bank Berhad, Maybank Islamic Berhad a Public Islamic Bank Berhad) (ddms.usim.edu.my, 2017(25)).

8.3 Islámské finance v Turecku

V Turecku je obyvatelstvo tvořeno převážně z muslimů, a proto jsou islámské finance v Turecku velice populární. Na počátku 80. let probíhala v Turecku ekonomická liberalizace a Turecko začalo restrukturalizovat své hospodářství. Turecká vláda se pokoušela přilákat investory ze Středního východu na své trhy. Po zvýšení kapitálového toku do Turecka se začaly rozvíjet islámské finance. Jednou z prvních islámských bank v Turecku se v roce 1985 stala islámská banka Al Baraka Türk. Do roku 2011 bylo v turecku založeno šest islámských bankovních institucí Ihlas Finance House, Family Finance House, Anadolu Finance House, Al Baraka Türk, Asya Finance a Kuveyt Türk, ale v současné době existují v Turecku pouze čtyři islámské bankovní instituce, protože došlo ke sloučení bank Family Finance House a Anadolu Finance House. V Turecku se islámské banky nenazývají islámskými bankami, ale jsou nazávány jako „participační bankovníctví“, z politických důvodů. V současné době jsou v Turecku čtyři „participační“ banky, které jsou v souladu s islámským právem (www.researchgate.net, 2017(26)).

9 Porovnání islámského a konvenčního finančního systému

Islámské finanční produkty a služby jsou tvořeny v souladu s islámským právem, které bylo sesláno Bohem, a tudíž není možné vytvářet nové islámské zákony, které by byly výhodné pro určitou zemi. Naproti tomu zákony konvenčního finančního systému mohou zákonodárci měnit, aby zákony vyhovovaly aktuální situaci v dané zemi. Islámské finanční produkty a služby mohou mít různé dopady na dosažené finanční výsledky zúčastněných stran. Islámské finanční produkty jsou založeny na konkrétních islámských finančních principech, které se používají v různých kombinacích. Islámské finanční produkty jsou založeny na sdílení zisku a ztrát, což se u konvenčních finančních produktů příliš nevyskytuje. Ve většině případů dochází k tomu, že u konvenčních finančních produktů podstupuje riziku jen jedna strana. Podstatou islámských financí je skutečnost, že nesmí nedocházet k tomu, aby byla riziku vystavena pouze jedna strana a druhá strana inkasovala zisk. Cílem islámských financí je, aby se o dosažený zisk každý **spravedlivě zasloužil** a nemohla nastat situace, že určitý jedinec bude dosahovat zisku bez jakékoliv námahy.

Není možné přesně vymezit, jak se od sebe liší islámské finance od konvenčního finančního systému, protože např. na území Evropy má každý stát v určitých částech jiné finanční zákony a legislativu. Proto se islámské finance více či méně podobají finančnímu systému v určité zemi, což je určeno zákony a legislativou dané země. Některé země na území Evropy více podporují islámské finance a z těchto důvodů se islámské finance více či méně podobají finančnímu systému v konkrétní zemi. Mezi základní rozdíly islámských financí a konvenčního finančního systému patří přísné finanční principy islámských financí. V islámských financích musí být každá obchodní operace předem jasná a nesmí obsahovat žádné asymetrické informace, které by mohly mít špatný dopad na některou z obchodujících stran, což se v konvenčním finančním systému příliš nestává. Dále islámské finance zakazují obchodní operace, které předem vyjadřují nejistotu a nadměrné riziko. V porovnání s konvenčním finančním systémem se nikde výslovně nezakazuje provádět obchodní operace, u kterých je předem znatelné vysoké riziko. V konvenčním finančním systému se každý může svobodně rozhodnout, jestli dobrovolně podstoupí vysoké riziko během obchodní operace. V islámských financích je

povoleno investování pouze do povolených oblastí a všichni muslimové by se měli snažit používat a vyhledávat produkty halal, které jsou v souladu s islámským právem. V konvenčním finančním systému nejsou definovány výslovně oblasti, do kterých se nesmí investovat, takže investoři mohou investovat své finanční prostředky do oblastí, které mohou pohoršovat ostatní jedince (investování do kasina, loterie, alkoholový průmysl apod.).

Islámský finanční systém je více **sociálně orientovaný** než konvenční finanční systém. Islámské právo se snaží vyrovnat rozdíly mezi bohatými a chudým prostřednictvím různých islámských fondů. Podle Koránu by v islámské společnosti neměli být příliš velké rozdíly mezi bohatými a chudými jedinci a některé verše v Koránu dokonce vyzývají bohaté jedince, aby za určitých okolností například poskytli finanční pomoc jedincům v nouzi bez odměny za finanční výpomoc. Islámské právo se zabývá výběrem, správou a rozdělováním náboženské daně Zakát, která byla vytvořena za účelem podpory slabších jedinců a pro neustálé zvyšování životní úrovně islámské společnosti. Některé islámské bankovní instituce se starají o výběr a spravedlivé rozdělování náboženské daně Zakát. Z těchto důvodů mají islámské bankovní instituce odlišné účetnictví v porovnání s konvenčními účetními standardy. Určitým charakteristickým prvkem islámského bankovníctví je zákaz úroku. U konvenčního finančního systému je úrok povolen a je interpretován jako „odměna“ za poskytnutí finančních prostředků. V některých zemích poskytují bankovní instituce půjčky za příliš vysoké úroky, což se považuje za lichvu. Lichva je v islámském právu zakázána a v konvenčním finančním systému se vyhodnocuje lichva podle výše požadovaného úroku. Islámské bankovní instituce místo úroku za poskytnutí finančních prostředků požadují jakousi „odměnu“. Rozdíl mezi islámskými a konvenčními bankovními institucemi je v tom, že islámské bankovní instituce se podílejí na sdílení zisku a ztrát s klientem a podstupují vyššímu riziku než konvenční bankovní instituce. Islámské bankovní instituce důkladněji prověřují své klienty, než jim poskytnou finanční prostředky například na hypotéku. Celý proces schvalování trvá mnohem déle než u konvenčních bankovních institucí. Důkladným prověřením klienta před poskytnutím finančních prostředků se zajistí, že klient bude schopný v budoucnu splácet své závazky a nebude docházet k problémům se splácením závazků jako tomu je ve např. ve Spojených státech amerických, kde bankovní instituce půjčovaly finanční

prostředky klientům bez předchozího prověření schopnosti splácení. V porovnání s konvenčními bankovními institucemi poskytují islámské bankovní instituce půjčky pro jedince v životní nouzi, za které nepožadují žádnou odměnu. Ve většině případů se islámská banka dohodne s klientem, že po uplynutí dohodnuté časové lhůty klient vrátí zpět půjčené finanční prostředky islámské bankovní instituci bez odměny. V některých případech islámské banky poskytnou jedinci v životní nouzi půjčku a nevyžadují od něj, aby půjčené finanční prostředky později vrátil. Islámské banky mají pro tyto druhy půjček vytvořené speciální fondy, do kterých mohou lidé vkládat různé dary apod. Islámské bankovní instituce musí povinně zveřejňovat výkazy z těchto fondů. Každá islámská banka musí zjišťovat, jaký je původ finančních prostředků, které má ve svém účetnictví. Pokud se zjistí, že finanční prostředky pocházejí ze zakázaných oblastí, tak islámská banka může dočasně takové finanční prostředky vložit do fondů, ze kterých jsou poskytovány půjčky pro klienty v opravdové nouzi. Později by však islámská banka měla takovéto finanční prostředky ze zakázaných oblastí zlikvidovat.

Islámské finanční produkty nabízené na území islámu jsou většinou stejné jako islámské finanční produkty nabízené mimo území islámu. Než dojde k založení islámské banky, která bude postavena mimo území islámu, tak musí být důkladně prověřeny veškeré finanční produkty, které bude chtít islámská banka nabízet islámskými odborníky na finance. Islámští specialisté rozhodnou, jestli jsou finanční produkty v souladu s islámským právem. Islámská banka ještě musí získat povolení k poskytování svých islámských bankovních produktů od země, ve které bude působit, aby islámské finanční produkty byly v souladu s legislativou a zákony dané země. Většina zemí na území Evropy částečně umožňuje založení islámské banky.

Závěr

Celý islámský finanční systém je vytvořen podle islámského práva Šari'ca, které není možné upravovat podle současných okolností, protože právo Šari'ca je charakterizováno jako právo „zjevené Bohem“. V porovnání s konvenčním finančním systémem se jedná o zásadní rozdíl, protože zákony a vyhlášky konvenčního finančního systému je možné upravovat podle různých okolností, které mohou v budoucnu nastat. Zákodárci mohou vytvořit nové zákony, které budou lépe vystihovat současnou situaci na finančním trhu. Drobné úpravy v zákonech islámského finančního systému samozřejmě také mohou nastat, ale v zásadních principech se nesmí nic měnit. V islámském finančním systému platí základní islámské finanční principy, které se různě kombinují. Jedním z hlavních rozdílů islámského bankovníctví v porovnání s konvenčním bankovníctvím je „sdílení zisku a rizika ztráty“, což se u konvenčního bankovníctví příliš nevyskytuje. Islámské bankovníctví se snaží o to, aby se klient s islámskou bankou více podílel na zisku a riziku ztráty, protože podle islámského práva Šari'ca by nemělo docházet k tomu, že riziku bude vystavena pouze jedna strana a druhá strana bude inkasovat zisk.

Zásadní rozdíl islámského bankovníctví v porovnání s konvenčním je v tom, že v islámském bankovníctví neexistuje úrok a je Koránem přísně zakázán. Islámské bankovní instituce si samozřejmě účtují jakousi „odměnu“, která nahrazuje úrok. U islámských bankovních institucí znamená přijatá „odměna“ podílení se s klientem současně na riziku a cena za poskytnutí finančních prostředků klientovi. Pokud se islámská bankovní instituce podílí současně s klientem na riziku, tak je obdržena „odměna“ od klienta podle Koránu v pořádku.

V porovnání s konvenčním finančním systémem jsou islámské finance více sociálně orientované. Podle Koránu by ve společnosti neměly být rozdíly mezi chudými a bohatými. Islámský finanční systém řeší otázky týkající se výběru a spravedlivého rozdělování náboženské daně Zakát, která je určena na snížení rozdílu mezi chudými a bohatými a pro neustálý růst blahobytu společnosti. Náboženská daň Zakát je určena hlavně pro slabší jedince, aby jim alespoň trochu ulehčila život. Některé islámské bankovní instituce se zabývají výběrem a správou náboženské daně Zakát. Některé islámské bankovní instituce také podporují jedince v nouzi

pomocí „bezúročných půjček“, kdy islámská bankovní instituce půjčí klientovi určitou částku a za půjčení finančních prostředků nepožaduje žádnou odměnu. V určitých případech může islámská banka pomoci klientovi v životní nouzi tak, že od něj nebude požadovat vrácení finančních prostředků. Takovéto půjčky islámské bankovní instituce udělují pouze po důkladném zvážení životní situace klienta a jedná se pouze o nízké částky pro zabezpečení základních životních potřeb.

Islámské bankovní instituce na území Evropy se neustále rozšiřují kvůli rostoucí populaci muslimů. Růst populace muslimů není možné úplně zastavit, protože současní muslimové na území Evropy zde mají své příbuzné, kteří se budou dále šířit. Islámské bankovní instituce se na území Evropy rozšiřují podle toho, jak hodně se přibližují zákony a legislativa konkrétní země islámskému právu Šari'a. Nejvíce se islámské právo podobá zákonům a legislativě ve Francii a Velké Británii, kde je v současné době nejvíce islámských bankovních institucí a vzdělávacích institucí. Islámské bankovní služby poskytuje i řada konvenčních bankovních institucí.

Naopak na území islámu, kde jsou zákony a legislativa tvořeny převážně podle islámského práva Šari'a to nemají konvenční bankovní instituce jednoduché nabízet své islámské bankovní produkty, protože potřebují získat licenci. Většina zemí na území islámu upřednostňuje pouze své islámské bankovní instituce a nedávají tolik prostoru konvenčním bankovním institucím. Islámské finančnictví je v zemích islámu závislé na vývoji cen ropy.

V globálním finančním systému představují islámské finance nepatrnou část, ale podle různých studií lze očekávat budoucí růst islámských financí.

Seznam literatury

About AAOIFI. AAOIFI [online]. 2017(1) [cit. 2017-11-20]. Dostupné z <http://aaoifi.com/about-aaoifi/?lang=en>

Adoption of AAOIFI Standards. AAOIFI [online]. 2017(2) [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://aaoifi.com/adoption-of-aaoifi-standards/?lang=en>

AMA Embaya. ISLAMIC BANKING IN MALAYSIA. 2013. [online]. 2017(25) [cit. 2017-11-27]. Dostupné z: <http://ddms.usim.edu.my/bitstream/123456789/8548/6/Chapter%202-4090046.pdf>

Anwar Khalifa Ebrahim Al-Sadah. The Development of Islamic Banking in Bahrain. 2005. [online] 2017(21) [cit. 2017-11-26]. Dostupné z: <https://www.gtnews.com/articles/the-development-of-islamic-banking-in-bahrain/>

Babulíková, G. W.: Islámská ekonomie a bankovníctví. Praha: Dar Ibn Rushd, 2001. ISBN 80-86149-33-1

Coulson, N. J.: History of Islamic Law. Edinburgh: Edinburgh University Press, 1984. ISBN 0748605142

Denny, F. M.: Islám a muslimská obec. Praha: Prostor, 1999. ISBN 80-85190-96-6

Doi, A. R.: Shariah, The Islamic law. Londýn: TaHa Publishers, 1997. ISBN 9781842000854

Drgonec, J.: Právne kultúry Ázie a Afriky. Bratislava: Veda, 1991.

El-Gamal, M.: Islamic Finance: Law, Economics, and Practice. Cambridge University Press, 2011

Filip, J., Svatoň, J., Zimek, J.: Základy státovědy. 2. vydání. Masarykova univerzita, Brno: 1997

Filippo di Mauro a kol.: ISLAMIC FINANCE IN EUROPE. European Central Bank, 2013 ISSN 1607-1484

Financial Accounting Concepts for Islamic Institutions. [online]. 2017(11) [cit. 2017-10-20]. Dostupné z: <http://www.kantakji.com/media/165590/file2739.pdf>

Financial Accounting Concepts for Islamic Institutions. [online]. 2017(6) [cit. 2017-10-20]. Dostupné z: <http://www.kantakji.com/media/165590/file2739.pdf>

Financial Accounting Concepts for Islamic Institutions. [online]. 2017(8) [cit. 2017-10-20]. Dostupné z: <http://www.kantakji.com/media/165590/file2739.pdf>

Financial Accounting Concepts for Islamic Institutions. [online]. 2017(10) [cit. 2017-10-20]. Dostupné z: <http://www.kantakji.com/media/165590/file2739.pdf>

Financial statement for Islamic banks. [online]. 2017(4) [cit. 2017-10-20]. Dostupné z: <https://www.slideshare.net/farzyslides/financial-statement-for-islamic-banks>

Gulf Business. Oman: Islamic Banking On The Rise. 2014. [online]. 2017(24) [cit. 2017-11-27]. Dostupné z: <http://gulfbusiness.com/oman-islamic-banking-rise/>

Hourani, A.: A History of the Arab Peoples. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press, 1991. ISBN 0674395654

Hrbek, I.: KORÁN. Brno: Československý spisovatel, s.r.o., 2012. ISBN 978-80-7459-080-1

Hrdličková, I.: Islámské finance jako alternativa. Praha: A.M.S. trading s.r.o., 2013. ISBN 978-80-902419-9-2

Issawi, Ch.: An Economic History of the Middle East and North Africa. New York: Columbia University Press, 1982.

Issued Standards. AAOIFI [online]. 2017(3) [cit. 2017-10-20]. Dostupné z:
<http://aaoifi.com/issued-standards/?lang=en>

Jean-Baptiste Santelli. Islamic Finance & Markets. 2017. [online]. 2017(15) [cit. 2017-10-26]. Dostupné z:
<https://gettingthedealthrough.com/area/58/jurisdiction/28/islamic-finance-markets-france/>

Kötz, H.; Zweigert, K.: An Introduction to Comparative Law. Clarendon Press, Oxford: 2002. ISBN 0198268599

Kropáček, L.: Duchovní cesty islámu. Vyšehrad, Praha: 2003. ISBN 80-7021-613-1

Křikavová, A.; Mendel, M.; Müller, Z.; Dudák, V.: Islám. Ideál a skutečnost. Praha: Baset, 2002. ISBN 80-86223-71-X

Lewis, B.: Dějiny Blízkého východu. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. ISBN 80-7106-161-3

Lewis, Mervin K. Islam and Accounting. [online]. 2017(5) [cit. 2017-10-20]. Dostupné z: <http://www.kantakji.com/media/2882/e123.pdf>

Marhaba. Islamic Banking in Qatar. 2015. [online] 2017(22) [cit. 2017-11-27]. Dostupné z: <https://marhaba.qa/qatarlinks/news-update-from-banking/>

Matthias Casper. Islamic Finance Made in Germany – A Case Study on Kuvajt Türk (KT Bank): Germany's First Islamic Bank. 2017. [online]. 2017(16) [cit. 2017-11-29]. Dostupné z: https://www.uni-muenster.de/imperia/md/content/religion_und_moderne/preprints/crm_working_paper_15_casper_allali.pdf

Mendel, M.: Džihád. Islámské koncepce šíření víry. Brno: Atlantis, 1997. ISBN 80-7108-151-5

Pěkný, T: Historie Židů v Čechách a na Moravě. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1

Pelikán, P.: Sunna, pramen islámského práva. Praha: Ediční středisko PF UK/nakl. Vodnář, 1997.

Pew Research Center. Europe's Growing Muslim Population. [online]. 2017(14) [cit. 2017-10-25]. Dostupné z: <http://www.pewforum.org/2017/11/29/europes-growing-muslim-population/>

Potměšil, J.: Šarī'a - Úvod do islámského práva. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-8062-7

Rahim, A.: An Introduction to Islamic Accounting Theory and Practice. Kuala Lumpur: Centre for Research and Training, 2010. ISBN 9670175011

Rauf Belge. THE GEOGRAPHY OF ISLAMIC FINANCE IN TURKEY. 2014. [online]. 2017(26) [cit. 2017-11-27]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/293919967_THE_GEOGRAPHY_OF_ISLAMIC_FINANCE_IN_TURKEY

Robin Ord-Smith. Islamic Finance in the UK. 2017. [online]. 2017(17) [cit. 2017-11-30]. Dostupné z: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/503491/2015047_Is_Fin_A5_AW_ENG_WEB.pdf

Roover, R.: New Interpretation of the History of Banking. Journal of World History. 1954

Saeed, A.: Islamic Banking and Interest. Leiden: Brill Academic Publishers, 1996. ISBN 9-004-10565-4

Schacht, J.: Introduction to Islamic Law. Great Britain: Oxford University Press, 1982. ISBN 0-19-825473-3

SEIF, Tag El-Din. Issues in Accounting Standards for Islamic Financial Institutions. [online]. 2017(7) [cit. 2017-10-20]. Dostupné z: <http://www.kantakji.com/media/3096/v144.pdf>

SEIF, Tag El-Din. Issues in Accounting Standards for Islamic Financial Institutions. [online]. 2017(9) [cit. 2017-10-20]. Dostupné z: <http://www.kantakji.com/media/3096/v144.pdf>

Islamic Finance A UAE Legal Perspective. 2017. [online]. 2017(18) [cit. 2017-11-24]. Dostupné z: <http://web.dubaichamber.ae/LibPublic/Islamic%20finance%20a%20UAE%20legal%20perspective.pdf>

U.S. Embassies abroad. United Arab Emirates - Banking Systems. 2017. [online] 2017(19) [cit. 2017-11-24]. Dostupné z: <https://www.export.gov/article?id=United-Arab-Emirates-Banking-Systems>

Udovitch A. L.: At the Origin of the Western Commenda: Islam, Israel, Byzantium. Speculum, XXXVII. 1962

Vogel, F. E.: Islamic Law and Finance: Religion, Risk, and Return. Springer, 1998. ISBN-13 978-9041106247

World Finance. Kuwait's Islamic banks thrive despite continued economic uncertainty. 2017. [online]. 2017(23) [cit. 2017-11-27]. Dostupné z: <https://www.worldfinance.com/infrastructure-investment/kuwaits-islamic-banks-thrive-despite-continued-economic-uncertainty>

WP Journal. Islamic Banking in Saudi Arabia. 2015. [online]. 2017(20) [cit. 2017-11-26]. Dostupné z: <https://writepass.com/journal/2015/03/islamic-banking-in-saudi-arabia/>

Zubair Mughal. A Global Analysis about the Outlook of Islamic Banking and Finance in 2017. [online]. 2017(12) [cit. 2017-10-25]. Dostupné z:

<http://alhudacibe.com/pressrelease78.php>

Zubair Mughal. A Global Analysis about the Outlook of Islamic Banking and Finance in 2017. [online]. 2017(13) [cit. 2017-10-25]. Dostupné z:

<http://alhudacibe.com/pressrelease78.php>

Seznam obrázků a tabulek

Seznam obrázků

Obr. 1 Prorok Muhammad

Obr. 2 Podíly na trhu islámských financí

Obr. 3 Populace muslimů na území Evropy

Seznam tabulek

Diplomová práce neobsahuje žádné tabulky

Seznam příloh

Diplomová práce neobsahuje žádné přílohy

ANOTAČNÍ ZÁZNAM

AUTOR	Bc. Martin Burkoň		
STUDIJNÍ OBOR	6208T138 Globální podnikání a finanční řízení podniku		
NÁZEV PRÁCE	Rozšiřující se islámské finančníctví a bankovníctví mimo islámský svět		
VEDOUCÍ PRÁCE	doc. Ing. Tomáš Krabec, Ph.D., MBA		
KATEDRA	KFRP - Katedra finančního řízení podniku	ROK ODEVZDÁNÍ	2018
POČET STRAN	86		
POČET OBRÁZKŮ	3		
POČET TABULEK	0		
POČET PŘÍLOH	0		
STRUČNÝ POPIS	<p>Cílem diplomové práce je identifikace specifík islámského finančníctví a bankovníctví na území islámského světa a mimo islámský svět v komparaci s konvenčním finančníctvím a bankovníctvím. Diplomová práce se bude nejprve věnovat historii a vývoji islámského práva. Dále se pozornost přesune do oblasti islámského finančníctví a bankovníctví, kde bude vysvětlen pojem islámských financí, historie islámských financí, základní principy islámských financí a finančních služeb, produkty islámského bankovníctví a základy islámského pojišťovnictví.</p> <p>Praktická část diplomové práce bude zaměřena na zmapování největších islámských institucí světa a porovnání islámského finančníctví a bankovníctví na území islámského světa a mimo islámský svět v komparaci s konvenčním finančníctvím a bankovníctvím.</p>		
KLÍČOVÁ SLOVA	islámské finance, islám, bankovní instituce, islámské právo, globální finance		
PRÁCE OBSAHUJE UTAJENÉ ČÁSTI: Ne			

ANNOTATION

AUTHOR	Bc. Martin Burkoň		
FIELD	6208T138 Corporate Finance Management of the Global Environment		
THESIS TITLE	Expanding Islamic Finance and Banking outside the Islamic World		
SUPERVISOR	doc. Ing. Tomáš Krabec, Ph.D., MBA		
DEPARTMENT	KFRP - Department of Financial Management	YEAR	2018
NUMBER OF PAGES			
	86		
NUMBER OF PICTURES			
	3		
NUMBER OF TABLES			
	0		
NUMBER OF APPENDICES			
	0		
SUMMARY	<p>The aim of the diploma thesis is to identify the specifics of Islamic Finance and Banking on the territory of the Islamic World and outside the Islamic World in comparison with conventional Finance and Banking. The diploma thesis will first deal with the history and development of Islamic law. Further attention will be paid to Islamic Finance and Banking, explaining the notion of Islamic Finance, the history of Islamic Finance, the basic principles of Islamic Finance and financial services, Islamic Banking products and the fundamentals of Islamic insurance.</p> <p>The practical part of the diploma thesis will focus on mapping the largest Islamic institutions of the World and comparing Islamic Finance and Banking to the Islamic World and outside the Islamic World in comparison with conventional Finance and Banking.</p>		
KEY WORDS	Islamic Finance, Islam, Banking institutions, Islamic law, Global Finance		
THIS IS INCLUDES UNDISCLOSED PARTS: No			